

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ПОДАТКОВОЇ СПРАВИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ
КАФЕДРА ОБЛІКУ ТА КОНСАЛТИНГУ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Обліково – аналітичне забезпечення управління
виробничими запасами та аналіз ефективності їх використання»
за матеріалами ТДВ «Яготинський маслозавод»»

Здобувача вищої освіти другого
(магістерського) рівня, 2 курсу,
ОМО-21-1 групи,
Спеціальності 071 «Облік і
оподаткування»
ОП «Облік і оподаткування в управлінні
підприємницькою діяльністю»

Науковий керівник

Керівник освітньо-
професійної програми

Допущено до захисту за рішенням кафедри
обліку та консалтингу протокол від

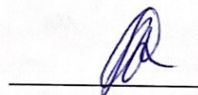
20.01.2023р. № 11

підпис здобувача вищої
освіти

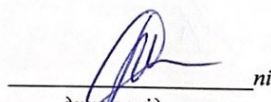
Шаповалов Володимир
Олександрович

підпис керівника

Сторожук Тетяна
Миколаївна,
к.е.н., доцент

підпис керівника

Колісник Олена
Пилипівна,
к.е.н., доцент

підпис завідувача
кафедри

Колісник Олена
Пилипівна,
к.е.н., доцент

ІРПІНЬ – 2023

Реєстрація № 16 20.01.2023 [підпис]
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки

до захисту до захисту 19.01.2022р. [підпис]
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 4 (дог.) 04.02.2023 [підпис]
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: [підпис] Т.Г. Камінська
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії: [підпис] О.П. Колісник
(підпис) (ініціали, прізвище)

[підпис] Н.В. Гуріна
(підпис) (ініціали, прізвище)

[підпис] Б.М. Занько
(підпис) (ініціали, прізвище)

Секретар комісії: [підпис] Д.Л. Судак
(підпис) (ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КЕРІВНИКОМ ТА РЕЦЕНЗЕНТОМ				
1. Зміст дипломної роботи (якість теоретичного матеріалу, його зв'язок з практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності, наявність висновків та пропозицій)	від 0 до 30	28	Висновки та пропозиції завжди обгрунтовані	
2. Дотримання вимог щодо оформлення	від 0 до 10	10		
3. Вчасне виконання роботи на всіх етапах у встановлені кафедрою терміни	від 0 до 5	2	Порушення календарного графіка	
4. Рецензент	від 0 до 5	5		
РАЗОМ БАЛІВ*	від 0 до 50	45		
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1. Доповідь	від 0 до 10	10		
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	5		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	25		
4. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10	-		
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	40		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	85		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЄКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.Б.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
85	B	4 (добре)	04.02.23	

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЄКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	D	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	FX	2 (незадовільно)

Факультету податкової справи, обліку та аудиту

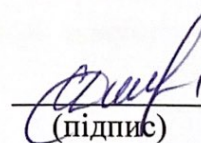
Кафедра обліку та консалтингу

ДОВІДКА
про перевірку курсової/кваліфікаційної роботи
(проєкту) на академічний плагіат

п		
·	ПІБ автора твору	Шаповалов Володимир Олександрович
·	ПІБ наукового керівника	Сторожук Тетяна Миколаївна
·	Тип роботи, що перевіряється (курсова, кваліфікаційна робота (проєкт))	Кваліфікаційна робота
·	Тема роботи	Обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими запасами та аналіз ефективності їх використання
·	Рік написання	2022
·	Оригінальний текст у роботі складає %	93,6%
·	Схожість %	6,4%
·	Цитати%	1,4%

Відповідальна особа

Судак Д.Л.
(П.І.Б.)

(підпис)

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ПОДАТКОВОЇ СПРАВИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ**

Кафедра обліку та консалтингу

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

ОП «Облік і оподаткування в управлінні підприємницькою діяльністю»

Затверджую

Завідувач кафедри О.П. Колісник

«23» 09.2021 р.

**Завдання на кваліфікаційну роботу
здобувачу вищої освіти**

Шаповалову Володимирі Олександровичу

1. Тема кваліфікаційної роботи

**Обліково – аналітичне забезпечення управління виробничими запасами
та аналіз ефективності їх використання**

Затверджена наказом ректора від «25» 01 2022 № 28

2. Строк здачі закінченої роботи 24.01.2023р.

3. Цільова установка

Мета роботи - узагальнення методичних положень та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення обліково-аналітичного забезпечення системи управління виробничими запасами.

Об'єкт дослідження

Об'єктом дослідження виступає діюча система обліку і аналізу економічної діяльності ТДВ «Яготинський маслозавод».

Предметом дослідження являється обліково-економічне забезпечення ефективності використання запасів на підприємстві ТДВ «Яготинський маслозавод» з метою покращення системи управління підприємством в цілому.

4. Вихідні дані до роботи: законодавчо-нормативні документи, літературні джерела за темою кваліфікаційної роботи, первинні документи, реєстри обліку та форми звітності базового підприємства

5. Перелік графічного матеріалу

Таблиці та рисунки за темою кваліфікаційної роботи

6. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань за кожним розділом)

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи обліку виробничих запасів

1.1. Економічна сутність та класифікація виробничих запасів

1.2. Оцінка виробничих запасів

Висновки до 1 розділу

РОЗДІЛ 2. Організація та методика обліку виробничих запасів на ТДВ «Яготинський

маслозавод»

2.1. Облікова політика щодо обліку виробничих запасів

2.2. Організація і методика первинного обліку виробничих запасів

2.3. Організація та методика синтетичного та аналітичного обліку виробничих запасів

2.4. Організація і методика інвентаризації виробничих запасів та відображення її резу-

в обліку

Висновки до 2 розділу

РОЗДІЛ 3. Аналіз ефективності використання виробничих запасів на ТДВ «Яготинський маслозавод»

3.1. Аналіз динаміки та структури виробничих запасів

3.2. Оцінка ефективності використання виробничих запасів

3.3. Шляхи удосконалення обліку та аналізу виробничих запасів на ТДВ «Яготинський маслозавод»

Висновки до 3 розділу

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

7. Календарний план виконання роботи

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
1	Вибір теми, вивчення літературних джерел та складання плану роботи	20.09.-23.09.2021 р.	23.09.2021 р.
2	Підготовка розділу роботи та подання його керівнику		
	першого	16.05.2022 р.	28.09.2022р.
	другого	27.09.2022р.	12.01.2023р
	третього	25.11.2022р.	12.01.2023р
3	Підготовка вступу та висновків	25.11.2022р.	14.01.2023р
4	Доопрацювання з урахуванням зауважень керівника	29.11.2022р.	14.01.2023р
5	Перевірка роботи на плагіат	30.11.2022р.	16.01.2023р
6	Попередній захист роботи	17.01.2023р	17.01.2023р
7	Отримання відгуку керівника роботи	24.01.2023р.	19.01.2023р.
8	Отримання зовнішньої рецензії	26.01.2023р	
9	Допуск до захисту зав. кафедрою	01.02.2023р	
10	Захист роботи	03-04.02.2023 р.	

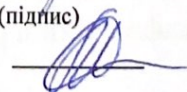
8. Дата видачі завдання «23» 09. 2022р.

9. Керівник кваліфікаційної роботи

(підпис)

Сторожук Т.І.
(прізвище, ініціал)

10. Керівник освітньо-професійної програми

(підпис)

Колісник О.П.

11. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти

Шаповалов В. О.
(прізвище, ініціал)

(підпис)

АНОТАЦІЯ **на кваліфікаційну роботу**

на тему: «Обліково – аналітичне забезпечення управління виробничими запасами та аналіз ефективності їх використання»

Мета роботи полягає в узагальненні методичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення обліково-аналітичного забезпечення системи управління виробничими запасами. Саме ефективний облік та аналіз виробничих запасів є необхідною умовою ефективного функціонування та розвитку будь-якого суб'єкта господарювання, який займається виробництвом та запорукою його стійкого фінансового стану.

Завданнями роботи є: уточнення економічної сутності виробничих запасів, їх класифікації та ролі в діяльності підприємства; висвітлення оцінки виробничих запасів; висвітлення організації облікової політики щодо виробничих запасів на підприємстві; дослідити особливості організації первинного, зведеного обліку виробничих запасів та правила документообігу; представлення обліку операцій з виробничими запасами на підприємстві; дослідження організації і методики інвентаризації виробничих запасів та відображення її результатів в обліку; проаналізувати динаміку та структуру виробничих запасів; визначення ступеня забезпеченості досліджуваного підприємства виробничими запасами та ефективності їх використання; надання пропозицій щодо удосконалення організації та методики ведення обліку та аналізу виробничих запасів на досліджуваному підприємстві.

Предметом дослідження є обліково-економічне забезпечення ефективності використання запасів на підприємстві ТДВ «Яготинський маслозавод» з метою покращення системи управління підприємством в цілому.

Об'єктом дослідження виступає діюча система обліку і аналізу економічної діяльності ТДВ «Яготинський маслозавод».

Базою дослідження виступає ТДВ «Яготинський маслозавод».

За результатами дослідження сформульовані пропозиції: налагодити процес визначення первісної вартості матеріальних ресурсів під час їх оприбуткування, що забезпечено інформаційними технологіями економічної діяльності підприємства; запровадити чітку організацію контрольних процедур руху ресурсів підприємства (застосування прийомів обліку за центрами відповідальності, заходів контролю та оперативного регулювання процесів утворення запасів).

Робота містить 65 сторінок друкованого тексту, у тому числі 13 таблиць, 18 рисунків та 12 додатків на 7 сторінках. Список використаних літературних джерел налічує 53 найменування і подано на 5 сторінках..

Ключові слова: запаси, виробничі запаси, активи, оцінка, фінансова звітність, інвентаризація, аналіз.

Рік виконання кваліфікаційної роботи 2021-2022рр. Рік захисту роботи 2023р.

ANNOTATION

on qualifying work on a theme:

«Accounting and analytical support for the management of production stocks and analysis of the effectiveness of their use»

The purpose of the work is to generalize methodological provisions and develop practical recommendations for improving the accounting and analytical support of the inventory management system. It is the effective accounting and analysis of production stocks that is a necessary condition for the effective functioning and development of any business entity that is engaged in production and a guarantee of its sustainable financial condition.

The tasks of the work are: clarification of the economic essence of production stocks, their classification and role in the enterprise's activity; coverage of the assessment of production stocks; coverage of the organization of the accounting policy regarding production stocks at the enterprise; to investigate the peculiarities of the organization of the primary and consolidated accounting of production stocks and the rules of document circulation; presentation of accounting operations with production stocks on

the enterprise; research on the organization and methods of inventorying production stocks and displaying its results in accounting; analyze the dynamics and structure of production stocks; determination of the degree of supply of the investigated enterprise with production stocks and the efficiency of their use; providing proposals for improving the organization and methods of keeping records and analyzing production stocks at the enterprise under study.

The subject of the study is the accounting and economic provision of the efficiency of the use of stocks at the TDV enterprise "Yagotinsky Maslozavod" with the aim of improving the management system of the enterprise as a whole.

The object of the research is the current system of accounting and analysis of the economic activity of TDV "Yagotyn Oil Plant".

The basis of the research is TDV "Yagotyn oil factory.

Based on the results of the research, proposals were formulated: establish the process of determining the initial value of material resources during their posting, which is provided by information technologies of the economic activity of the enterprise; introduce a clear organization of control procedures for the movement of enterprise resources (application of accounting methods by responsibility centers, control measures and operational regulation of stock formation processes.

The work contains 65 pages of printed text, including 13 tables, 18 figures and 12 appendices on 7 pages. The list of used literary sources includes 53 names and is presented on 5 pages.

Key words: stocks, production stocks, assets, valuation, financial reporting, inventory, analysis.

The year of performance of qualification work is 2021-2022. The year of job protection is 2023.

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи обліку виробничих запасів	11
1.1. Економічна сутність та класифікація виробничих запасів	11
1.2. Оцінка виробничих запасів	15
Висновки до 1 розділу	21
РОЗДІЛ 2. Організація та методика обліку виробничих запасів на ТДВ «Яготинський маслозавод»	23
2.1. Облікова політика щодо обліку виробничих запасів	23
2.2. Організація і методика первинного обліку виробничих запасів	27
2.3. Організація та методика синтетичного та аналітичного обліку виробничих запасів	30
2.4. Організація і методика інвентаризації виробничих запасів та відображення її результатів в обліку	35
Висновки до 2 розділу	42
РОЗДІЛ 3. Аналіз ефективності використання виробничих запасів на ТДВ «Яготинський маслозавод»	44
3.1. Аналіз динаміки та структури виробничих запасів	44
3.2. Оцінка ефективності використання виробничих запасів	51
3.3. Шляхи удосконалення обліку та аналізу виробничих запасів на ТДВ «Яготинський маслозавод»	57
Висновки до 3 розділу	64
ВИСНОВКИ	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69
ДОДАТКИ	74

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах пандемії COVID-19 та воєнного стану в Україні всі підприємства вимушені працювати в межах отриманих замовлень і з невизначеною перспективою роботи в подальшому. Важливою умовою безперебійної роботи підприємств є наявність необхідної кількості запасів, забезпечення їх ефективного використання та швидкості їх перетворення в готову продукцію або послуги, саме тому особливої актуальності сьогодні набуває ефективна організація процесу управління виробничими запасами.

Теоретичним засадам визначення та вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими запасами присвячено чимало праць вітчизняних та зарубіжних науковців.

У працях відомих вітчизняних вчених, зокрема: Білухи М.Т., Бондаря В.П., Бондар Ю.В., Бутинця Ф.Ф., Вериги Ю.А., Голова С.Ф., Гордієнко Н.І., Жука В.М., Карпенко О.В., Кірейцева Г.Г., Лінника В.Г., Мізік Ю.І., Нападовської Л.В., Проскуріної Н.М., Садовської І.Б., Сопка В.В., Сук Л.К., Ткаченко Н.М., Харламової О.В., Хоменко Н.В., Чумаченка М.Г., М.Г. Шевчука М.Г. та інших досліджено широке коло питань, пов'язаних з методичними підходами до організації обліку і аналізу раціонального використання виробничих запасів. Проте, методичні та практичні питання щодо обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими запасами в сучасних умовах господарювання потребують сучасного переосмислення та внеску нових пропозицій, що особливо стосується виробничих підприємств, що і зумовлює актуальність даної теми.

Незважаючи на те, що в економічній літературі було висвітлено велику кількість питань, пов'язаних з удосконаленням обліку, трансформаційні процеси, що відбуваються в економіці країни, зумовлюють необхідність подальшого дослідження практичних і методичних засад організації обліку виробничих запасів. Дослідження, проведені в процесі написання даної роботи, покликані розширити та доповнити відомості як про економічні

особливості виробничих запасів, так і про методику їх обліку та аналізу на підприємстві.

Мета і завдання дослідження. Мета роботи є узагальнення методичних положень та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення обліково-аналітичного забезпечення системи управління виробничими запасами. Саме ефективний облік та аналіз виробничих запасів є необхідною умовою ефективного функціонування та розвитку будь-якого суб'єкта господарювання, який займається виробництвом та запорукою його стійкого фінансового стану.

Реалізація мети дослідження головним чином зумовила потребу у вирішенні наступних питань:

уточнення економічної сутності виробничих запасів, їх класифікації та ролі в діяльності підприємства;

висвітлення оцінки виробничих запасів;

висвітлення організації облікової політики щодо виробничих запасів на підприємстві;

дослідити особливості організації первинного, зведеного обліку виробничих запасів та правила документообігу;

представлення обліку операцій з виробничими запасами на підприємстві;

дослідження організації і методики інвентаризації виробничих запасів та відображення її результатів в обліку;

проаналізувати динаміку та структуру виробничих запасів;

визначення ступеня забезпеченості досліджуваного підприємства виробничими запасами та ефективності їх використання;

надання пропозицій щодо удосконалення організації та методики ведення обліку та аналізу виробничих запасів на досліджуваному підприємстві.

Суб'єкт дослідження – товариство з додатковою відповідальністю «Яготинський маслозавод» є підприємством.

Об'єктом дослідження виступає діюча система обліку і аналізу економічної діяльності ТДВ «Яготинський маслозавод».

Предметом дослідження являється обліково-економічне забезпечення ефективності використання запасів на підприємстві ТДВ «Яготинський маслозавод» з метою покращення системи управління підприємством в цілому.

Основні економічні показники фінансово-господарської діяльності ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2019-2021 роки наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

**Економічні показники фінансово-господарської діяльності ТДВ
«Яготинський маслозавод» за 2019-2021 роки**

Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення 2021 р. від		2021 р. у % до 2019 р.	2021 р. у % до 2020 р.
				2019 р.	2020р.		
1	2	3	4	5	6	7	8
I. Капітал, тис. грн.	528350	592784	529401	1051,00	-63383,00	100,20	89,31
1. Власний капітал	3797	3797	3797	0,00	0,00	100,00	100,00
1.1. Нерозподілений прибуток	524553	587459	524076	-477,00	-63383,00	99,91	89,21
2. Позиковий капітал	828758	956621	1045219	216461,00	88598,00	126,12	109,26
2.2. Поточні зобов'язання	609615	755170	797645	188030,00	42475,00	130,84	105,62
II. Ресурси							
1. Основні засоби, тис. грн.	299742	444946	417251	117509,00	-27695,00	139,20	93,78
2. Оборотні активи, тис. грн.	956393	1027446	1142041	185648,00	114595,00	119,41	111,15
3. Матеріальні оборотні активів, тис. грн.	106923	166210	165657	58734,00	-553,00	154,93	99,67
4. Середньооблікова чисельність працівників, осіб	948	918	901	-47,00	-17,00	95,04	98,15
III. Економічні показники							
1. Чистий дохід, тис. грн.	3160485	3166323	3103661	-56824,00	-62662,00	98,20	98,02
2. Операційні витрати, тис. грн.	2848388	2664944	2721434	-126954,00	56490,00	95,54	102,12
3. Продуктивність праці, тис. грн.	3333,84	3449,15	3444,68	110,84	-4,47	103,32	99,87
4. Фондовіддача основних засобів, грн.	10,54	7,12	7,44	-3,11	0,32	70,55	104,53

продовження таблиці 1

1	2	3	4	5	6	7	8
IV. Фінансові результати, тис. грн.							
1. Фінансовий результат до оподаткування	221378	153739	-63319	-284697,00	-217058,00	-28,60	-41,19
2. Чистий прибуток (збиток)	184741	129547	-63319	-248060,00	-192866,00	-34,27	-48,88
V. Рентабельність, %							
1. Продажу	5,85	4,09	-2,04	-7,89	-6,13	-34,90	-49,86
2. Основних засобів	61,63	29,12	-15,18	-76,81	-44,29	-24,62	-52,12
3. Оборотних активів	19,32	12,61	-5,54	-24,86	-18,15	-28,70	-43,97

Джерело: розраховано автором на основі даних базового підприємства

Аналізуючи стан та динаміку ресурсів підприємства, слід зазначити наступне: впродовж 2019-2021 р.р. підприємство нерівномірно нагромаджувало оборотні активи. Вартість оборотних активів зростає в середньому на 11-19 % щорічно та складає у 2021 р. 1142041 тис. грн. проти 956393 тис. грн. у 2019 р. Вартість основних засобів у 2019-2021 р.р. знизилася на 6,22 %. Загалом, структура активів є типовою для підприємств галузі.

Середньооблікова чисельність працівників підприємства за аналізований період має тенденцію до зменшення.

За досліджуваний період нестабільною є сума одержаного доходу. Так дохід від операційної діяльності у 2020 р. в порівнянні з 2019 р. збільшився, а в 2021р. вже спостерігається зменшення.

Темпи зниження витрат є дещо нижчими та становлять за 2019-2021 р.р. 10,9 %. Їх сума знижується з 2848388 тис. грн. у 2019 р. до 2721434 тис. грн. у 2021 р.

Через зменшення основних економічних показників фондівіддача також зменшується та складає у 2021 р. 7,44 грн.

Фінансові результати ТДВ «Яготинський маслозавод» до кінця 2021 року мають тенденцію до значного погіршення. Так, чистий збиток у 2021 р. складає 63319 тис. грн., тоді як у 2019-2020 р.р. підприємство було прибутковим.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань у кваліфікаційній роботі використовувалися як загальнонаукові, так й специфічні методи пізнання, зокрема це наукова абстракція, індукція та дедукція, аналіз й синтез, порівняння, вибіркове обстеження і групування, експертна оцінка та контрольні питання, статистичні методи, методи комплексного підходу тощо, що зумовлено методологічною основою дослідження - системним підходом до розкриття економічної сутності виробничих запасів.

Інформаційна база дослідження є нормативно-правові акти з питань оподаткування, обліку, аналізу й звітності, наукові публікації вітчизняних і закордонних вчених у сфері бухгалтерського обліку, економічного аналізу й контролю, а також дані поточного обліку і звітності ТДВ «Яготинський маслозавод».

Наукова новизна дослідження полягає в розробленні рекомендацій і пропозицій, спрямованих на удосконалення обліково – аналітичного забезпечення управління виробничими запасами та аналізу ефективності їх використання. Основні результати проведеного дослідження, що становлять наукову новизну, характеризуються практичними рекомендаціями, які полягають у заміні складських карток електронним форматом документу, застосування яких підвищить рівень обліку використання виробничих запасів на досліджуваному підприємстві. Для забезпечення ефективного зростання виробничого потенціалу ТДВ «Яготинського маслозаводу» необхідно: налагодити процес визначення первісної вартості матеріальних ресурсів під час їх оприбуткування, що забезпечено інформаційними технологіями економічної діяльності підприємства; запровадити чітку організацію контрольних процедур руху ресурсів підприємства (застосування прийомів обліку за центрами відповідальності, заходів контролю та оперативного регулювання процесів утворення запасів).

ТДВ «Яготинський маслозавод» не використовує можливості економічного аналізу для прийняття управлінських рішень, тим самим

зменшуючи їх ефективність. Запропоновано використання аналіз забезпеченості та ефективності використання виробничих запасів, як цей інструменту управлінського обліку.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що реалізація на практиці висновків автора сприятиме вдосконаленню обліково – аналітичного забезпечення управління виробничими запасами та аналізу ефективності їх використання на досліджуваному підприємстві.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст випускної роботи розміщено на 75 сторінках друкованого тексту, у тому числі 13 таблиць, 18 рисунків та 12 додатків на 7 сторінках. Список використаних літературних джерел налічує 53 найменування і подано на 5 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

1.1. Економічна сутність та класифікація виробничих запасів

Виробничі запаси є складовою частиною активів підприємства. Вони суттєво впливають на фінансові результати господарської діяльності, оскільки займають найбільшу питому вагу у складі витрат підприємства більшості галузей виробництва різних сфер діяльності. Забезпечуючи постійність, безперервність та ритмічність господарської діяльності підприємства, гарантують його економічну безпеку. Тому раціональне використання запасів є одним із найважливіших факторів розвитку економіки, що у свою чергу приводить до збільшення обсягів виробництва та прибутку підприємств.

«Запаси – це наявність відповідних матеріальних ресурсів, до яких належать засоби виробництва, предмети споживання, інші цінності, необхідні для забезпечення розширеного відтворення, обслуговування сфери нематеріального виробництва та задоволення потреб населення, і які ще не використовуються» [2, с.224-227].

Сама категорія «запаси» у вітчизняній літературі з'явилась на початку 90-х років XX століття з прийняттям Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [37] та введенням в дію національних стандартів.

Відповідно до НП(С)БО 9 «Запаси», «запаси – це активи, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством. Причому запаси визнаються активами тільки в тому випадку, якщо є ймовірність того, що підприємство отримає економічні вигоди, пов'язані з їх використанням, і їх вартість може бути достовірно визначена»

[40].

Необхідно зазначити, що в загальному переліку запасів у НП(С)БО 9 «Запаси» таке поняття, як «виробничі запаси», не зустрічається, а точніше не виокремлюється. Інший стандарт – НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [38] – передбачає додаткову статтю «Виробничі запаси», де відображається вартість запасів малоцінних та швидкозношуваних предметів, сировини, основних і допоміжних матеріалів, палива, покупних напівфабрикатів і комплектуючих виробів, запасних частин, тари, будівельних матеріалів та інших матеріалів, призначених для споживання у ході нормального операційного циклу [38]. Саме такі види запасів згадуються в пункті 6 НП(С)БО 9 «Запаси» [40], хоч і не вказується, що вони є виробничими (рис.1.1).

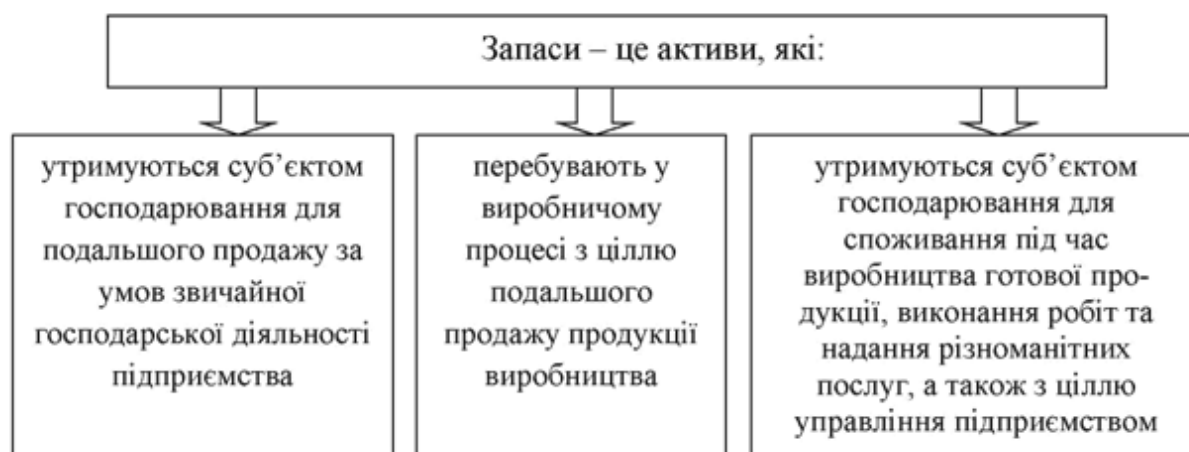

Рис.1.1. Визначення терміну «запаси» згідно НП(С)БО 9 «Запаси»

Джерело: узагальнено автором на основі [40]

Водночас Планом рахунків бухгалтерського обліку [33] передбачено рахунок 20 «Виробничі запаси», який конкретно визначає склад та перелік матеріальних цінностей, що мають обліковуватися як виробничі запаси підприємства.

Таким чином, спостерігається суперечливість трактування та розуміння термінів «запаси» і «виробничі запаси» між положеннями стандартів бухгалтерського обліку та планом рахунків: відповідно до стандартів терміни

«запаси» і «виробничі запаси» є тотожними, а згідно з планом рахунків термін «запаси» ширший за термін «виробничі запаси».

Більшість авторів, що займалися дослідженням даного питання, дотримуються цієї точки зору та у своїх наукових роботах надають інше тлумачення. Так в роботах Ф. Ф. Бутинця зазначається, що «запаси – це матеріальні ресурси (предмети споживання, засоби виробництва, інші цінності), необхідні для здійснення розширеного відображення, задоволення сфери нематеріального виробництва та задоволення потреб населення, які знаходяться в коморах або в інших місцях з метою їх подальшого застосування» [7].

Для кращого розуміння сутності виробничих запасів проаналізуємо думки провідних вітчизняних і зарубіжних учених (додаток А).

Опрацювавши літературні джерела, можемо сказати, що виробничі запаси являють собою досить складну категорію, яка по різному тлумачиться вченими. Проте в усіх визначеннях зустрічається визначення матеріальної основи виробничих запасів – «предмети праці», «актив», «матеріальні цінності», «сировина, матеріали». Джерелами появи виробничих запасів на підприємстві є придбання зі сторони або самостійне виготовлення, а основне їх призначення – «використання під час виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг, а також управління підприємством».

В економічній літературі найчастіше зустрічаються класифікації виробничих запасів: виходячи з призначення і ролі окремих видів виробничих запасів на різних стадіях операційного циклу підприємства (економічна класифікація); залежно від технічних ознак (технічна класифікація); відповідно до сфери діяльності господарюючого суб'єкта; залежно від способу включення у собівартість (основні та допоміжні) [5, с.63-67].

Розглядаючи підходи до класифікації виробничих запасів, можна зазначити, що В. В. Сопко [43, с. 261] вважає, що у бухгалтерському обліку класифікація виробничих запасів доцільна за такими групами

(субрахунками): сировина і матеріали (у т. ч. основні, допоміжні); куповані напівфабрикати; тара і тарні матеріали; паливо; будівельні матеріали, конструкції, деталі та обладнання до встановлення; запасні частини; матеріали, передані у переробку; матеріали сільськогосподарського призначення; інші матеріали. Саме класифікацію виробничих запасів за субрахунками Ф. Ф. Бутинець [7, с. 324] розглядає як найбільш важливу і раціональну. При цьому вчений також наголошує, що цей поділ має умовний характер і часто залежить лише від кількості матеріалу, використаного на виробництво різних видів продукції.

М. С. Пушкар вказує, що виробничі запаси класифікуються за такими ознаками: за способом включення у собівартість (основні та допоміжні), за групами матеріалів (лісові, текстильні, чорні, кольорові метали, електротовари, лаки й фарби тощо), за вартістю (дорогоцінні, високої, середньої та низької вартості), за способом зберігання – відкритого та закритого зберігання, за частотою використання (масові, часто й маловикористовувані) [42, с. 208].

М. В. Кужельний та В. Г. Лінник поділяють виробничі запаси на ті, що дані природою (сировина), та ті, що створені людиною (основні та допоміжні матеріали) [36, с. 321].

С. Ф. Голов та В. І. Єфименко класифікують виробничі запаси таким чином: сировина, основні і допоміжні матеріали; купівельні напівфабрикати; незавершене виробництво, малоцінні та швидкозношувані предмети; молодняк тварин і тварини на відгодівлі [53, с. 27].

Досить ґрунтовно представлена класифікація виробничих запасів згідно з Планом рахунків, який складений на основі наукового обґрунтування класифікації виробничих запасів (рис. 1.2.) [19, с. 150].

За результатами проведеного аналізу пропонуємо узагальнену класифікацію виробничих запасів (додаток Б).

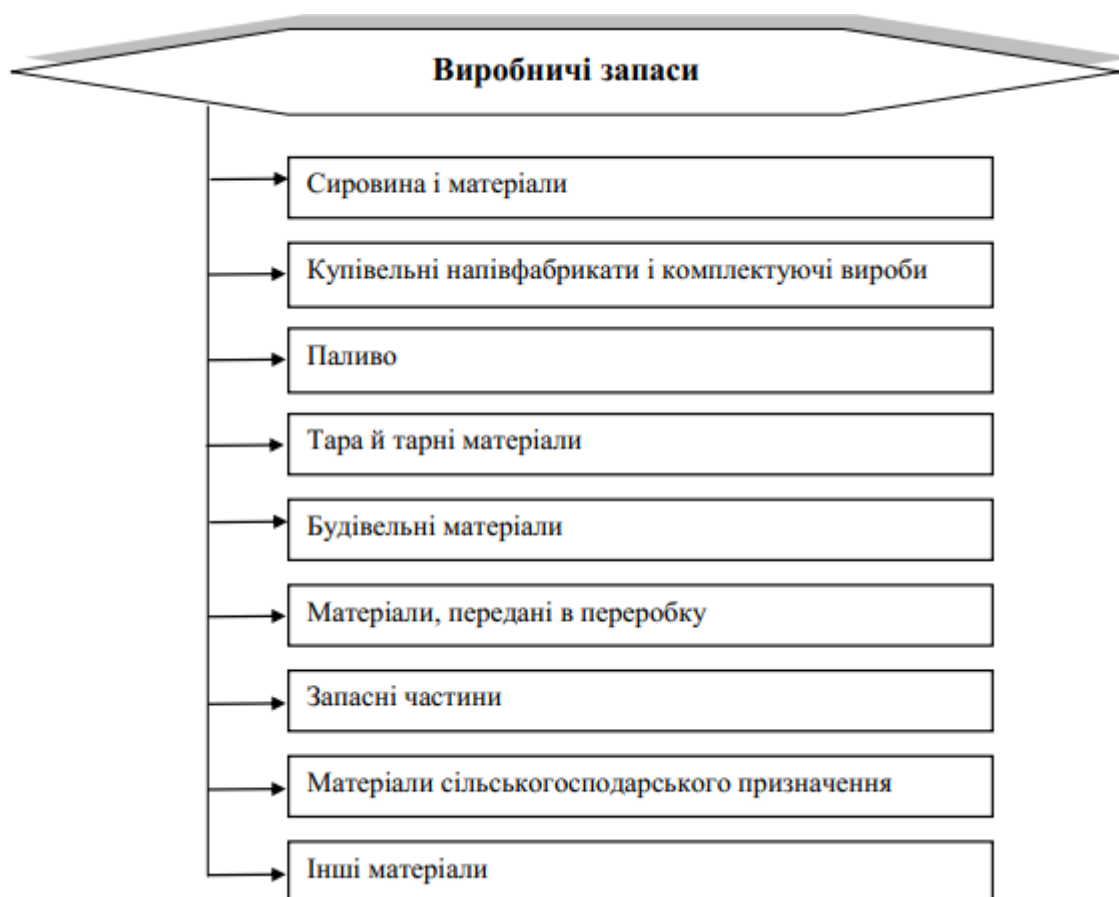

Рис. 1.2. Класифікація виробничих запасів згідно з Планом рахунків

Джерело: узагальнено автором на основі [33]

Підсумовуючи вищевикладене, можна стверджувати, що розуміння економічної сутності виробничих запасів сприятиме формуванню їх правильної класифікації та вдосконаленню їх обліку на підприємстві.

1.2. Оцінка виробничих запасів

Оцінка виробничих запасів поряд із такими процесами, як визнання та класифікація запасів, має визначальне значення на підприємстві. Різноманітність методів оцінки запасів спонукає підприємство обрати таку, яка буде гарантувати достовірні дані для користувачів фінансової звітності та задовольняти вимоги стандартів.

Особливо ретельно та виважено з позиції ринкової економіки підходять до оцінки виробничих запасів закордонні автори. Наприклад, Б. Нідлз, Х.

Андерсон, Д. Колдуелл характеризують оцінку виробничих запасів як одну з найбільш цікавих проблем бухгалтерського обліку. О. Хорошак вказує, що оцінка виробничих запасів вимагає підвищеної уваги, адже «їх балансова вартість використовується при розрахунках фінансового стану підприємства (показники ліквідності, платоспроможності)» [22, с.825].

У НП(С)БО 9 «Запаси» [40] визначено, що оцінка виробничих запасів здійснюється під час надходження, списання й на дату складання балансу.

Визначення первісної вартості виробничих запасів під час надходження залежно від шляхів їх надходження регламентовано НП(С) БО 9 «Запаси» [40] та подано на рис 1.3.

Рис. 1.3. Визначення первісної вартості на виробничих запасів залежно від шляхів їх надходження

Джерело: узагальнено автором на основі [11; 40]

Якщо виробничі запаси доставляються власним автотранспортом, такі транспортні витрати включаються до первісної вартості запасів.

Відповідно до НП(С)БО 9 «Запаси» «до первісної вартості виробничих запасів не включаються: наднормативні втрати і нестачі запасів, проценти за користування позиками; витрати на збут; загальногосподарські та інші подібні витрати, безпосередньо не пов'язані з придбанням і доставкою запасів та приведенням їх до стану, в якому вони придатні для використання із запланованою метою» [40].

Первісна вартість виробничих запасів у бухгалтерському обліку не змінюється, крім випадків, передбачених НП(С)БО 9 «Запаси» [40] (рис.1.4).

Рис.1.4. Формування первісної вартості запасів

Джерело: узагальнено автором на основі [22, с.826]

Формування первісної вартості виробничих запасів на базовому підприємстві здійснюється з урахуванням способу надходження виробничих запасів.

Для оцінки балансової вартості виробничих запасів при відпуску у виробництво, при продажу та іншому вибутті запасів застосовується один із таких методів, наведених у НП(С)БО 9 «Запаси»:

- «ідентифікованої собівартості відповідної одиниці продукції;
- середньозваженої собівартості;
- собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО);
- нормативних затрат;
- ціни продажу» [40].

Для того, щоб правильно обрати метод, який краще за все застосувати щодо списання виробничих запасів та відобразити в обліковій політиці, необхідно зробити розрахунок результатів списання одних і тих самих запасів різними методами. В сучасних умовах господарювання виробничі запаси надходять на підприємство за різними цінами, які частіше за все зростають, та від різних постачальників. В залежності від обраного методу розмір витрат матеріалів та величина залишку можуть варіюватися [32, с.213].

Згідно з НП(С)БО 9 «Запаси» [40] має виконуватись така умова:

- для всіх одиниць виробничих запасів, які мають однакове призначення та однакові умови використання, застосовується тільки один метод оцінки;
- одиницею обліку запасів є їх найменування або однорідна група (вид);
- оскільки метод оцінки застосовується для всіх одиниць запасів, що мають однакове призначення та однакові умови використання, то для оцінки вибуття окремих видів запасів можуть використовуватись різні методи.

Характерні ознаки методів оцінки вибуття виробничих запасів наведено в табл. 1.1.

Найпоширенішими методами оцінки вибуття виробничих запасів є метод середньозваженої собівартості запасів та собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО). На ТДВ «Яготинський маслозавод» використовують ці два методи вибуття виробничих запасів.

Також, підтримуємо думку О. В. Лишиленко[43, с. 322], який вважає, що вітчизняним підприємствам слід доповнити критерії застосування методів оцінки запасів, оскільки наявні методи не в змозі повністю задовольнити потреби керівництва підприємства необхідною інформацією в системі оптимізації ціноутворення на власні роботи, послуги та продукцію, а також вирахування точки беззбитковості, тому доцільно використовувати два додаткові методи: ЧІФО, ЕІФО.

Таблиця 1.1

Методи оцінки виробничих запасів при вибутті

Методи	Характеристика
Метод ідентифікованої собівартості	Передбачає особливе маркування кожної одиниці, що дозволяє в будь-який час визначити вартість, а також встановити дату витрачання кожної одиниці запасу певного виду, собівартість витраченого запасу та вартість матеріалів, що залишилися
Метод середньозваженої собівартості	Проводиться за кожною одиницею матеріалів діленням сумарної вартості залишку таких матеріалів на початок звітного місяця та вартості одержаних у звітному місяці матеріалів на сумарну кількість матеріалів на початок звітного місяця й одержаних у звітному місяці матеріалів
ФІФО	Базується на припущенні, що матеріали використовуються у тій послідовності, в якій вони надходили на підприємство відображені в бухгалтерському обліку, тобто матеріали, які першими відпускаються у виробництво (продаж та інше вибуття), оцінюються за собівартістю перших за часом надходження
Метод нормативних затрат	Полягає у застосуванні норм витрат на одиницю продукції, які встановлені підприємством з урахуванням нормальних рівнів використання матеріалів, праці, виробничих потужностей і діючих цін. Для забезпечення максимального наближення нормативних витрат до фактичних норм витрат і цини у нормативній базі повинні регулярно перевірятися і переглядатися
Ціна продажу	Полягає в тому, що при оцінці запасів застосовується середній відсоток торговельної націнки товарів. Придбані товари зараховуються за ціною продажу, що складається з витрат на їх придбання та доставку і торговельної націнки. Згідно з цим методом собівартість реалізованих товарів визначається як різниця між продажною (роздрібною) вартістю реалізованих товарів і сумою торговельної націнки на ці товари.

Джерело: узагальнено автором на основі [41, с.102-110]

Сутність методу ФІФО ґрунтується на вибутті запасів залежно від їх ціни, тобто насамперед вибувають запаси, придбані за найменшою ціною. Цей метод є кращим під час формування собівартості виготовленої продукції, на яку є жорстка конкуренція на ринку або є необхідність визначення мінімально допустимої ціни її реалізації.

Метод ЕІФО полягає в тому, що передусім вибувають найдорожчі запаси, які першими відпускаються у виробництво (продаж та інше вибуття).

Важливою є оцінка виробничих запасів у фінансовій звітності на дату балансу. Так, Тименко Л. В. [46, с.363], характеризуючи закордонний досвід,

вказує, що компанії повинні відображати кінцеву величину виробничих запасів згідно правила нижчої оцінки, суть якої полягає у тому, що за принципом обачності виробничі запаси оцінюються та відображаються за найменшою з можливих вартостей: ринковою ціною чи собівартістю. Шум М. А. і Омельченко А. П. [53, с. 24] Принцип відображення виробничих запасів у балансі називають «принципом меншої вартості». Якщо ринкова ціна нижча за собівартість виробничих запасів, тоді підприємство повинно відображати в обліку витрати від знецінення.

В Україні на сьогоднішній день в НП(С)БО 9 «Запаси» [40] закріплено правило відображення величини виробничих запасів у балансі, яке відповідає міжнародним стандартам та закордонному досвіду. Виробничі запаси відображають в звітності за найменшою з двох оцінок – первісною вартістю або чистою вартістю реалізації. На базовому підприємстві виробничі запаси відображаються в звітності за первісною вартістю.

Зазначимо, що таке правило характерне та ефективно діє за умов ринкової економіки, тоді як при планово-адміністративній системі вітчизняними економістами воно не визнавалося та вважалося помилковим. Сьогодні зрозуміло, що для залучення до інвестування підприємств інвесторів, кредиторів, потрібна фінансова звітність, яка є реальною без навіть ймовірності завищення активів. У такому разі, застосування принципу найменшої оцінки є реалізацією принципу обачності, який гарантує правильність фінансової звітності.

Отже, вибір методу оцінки вибуття виробничих запасів може суттєво впливати на кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства. Вибір підприємством відповідного методу оцінки виробничих запасів сприятиме оптимізації діяльності підприємства, що у підсумку дасть можливість покращити фінансовий стан підприємства та отримати прибуток.

Висновки до першого розділу

Проведене дослідження теоретичних аспектів обліку виробничих запасів дає підстави для висновків.

1. Виробничі запаси – це важлива економічна та облікова категорія, невід’ємна умова функціонування будь-якого підприємства. Термін «запаси» ширший за термін «виробничі запаси» та включає в себе ще готову продукцію, незавершене виробництво та товари.

2. Виробничі запаси представляють собою частину матеріальних ресурсів підприємства, які представляють собою сукупність предметів праці, знаходяться на підприємстві у вигляді сировини, матеріалів, купівельних напівфабрикатів та комплектуючих, палива, тари і тарних матеріалів, будівельних матеріалів, запасних частин та інших матеріалів, що складають матеріальну основу продукції підприємства, надають їй необхідних якостей, приймають участь у виробництві протягом одного виробничого циклу і повністю переносять свою вартість на вартість готової продукції.

2. Класифікація запасів забезпечує виконання основних завдань обліку та аналізу запасів, серед яких: раціональне визначення одиниці обліку запасів та формування номенклатури-цінника; організація складського господарства; достовірне визначення первісної вартості запасів; визначення умов переоцінки запасів та методів їх оцінки при вибутті; відображення на рахунках операцій з руху запасів, визначення їх залишків.

3. Придбані (отримані) або вироблені запаси зараховуються на баланс підприємства ТДВ «Яготинський маслозавод» за первісною вартістю, яка залежить від джерела надходження. У разі, якщо на момент оприбуткування запасів неможливо достовірно визначити їх первісну вартість, такі запаси можуть оцінюватися та відображатися за справедливою вартістю з наступним коригуванням до первісної вартості.

4. При вибутті запаси можуть оцінюватися за ідентифікованою собівартістю відповідної одиниці, середньозваженою собівартістю, собівартістю перших за часом надходження запасів, ціною продажу,

нормативними витратами. Вітчизняним підприємствам доцільно доповнити методів оцінки запасів ЧІФО, ЕІФО, оскільки наявні методи не в змозі повністю задовольнити потреби керівництва підприємства необхідною інформацією в системі оптимізації ціноутворення на власні роботи, послуги та продукцію, а також вирахування точки беззбитковості.

5. Виробничі запаси відображають в звітності за найменшою з двох оцінок – первісною вартістю або чистою вартістю реалізації, що відповідає міжнародним стандартам та закордонному досвіду. На базовому підприємстві ТДВ «Яготинський маслозавод» виробничі запаси відображаються в звітності за первісною вартістю.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ТДВ «ЯГОТИНСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД»

2.1. Облікова політика щодо обліку виробничих запасів

Кожне підприємство самостійно визначає облікову політику; обирає форму бухгалтерського обліку; розробляє систему і форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності і контролю господарських операцій; затверджує правила документообігу і технологію обробки облікової інформації; розробляє робочий план рахунків.

Облікова політика — це внутрішній документ, який закріплює ті підходи до обліку операцій, які забезпечать достовірне та доречне подання інформації у фінансові звітності.

Основою для формування облікової політики щодо запасів є НП(С)БО 9 «Запаси» [40] та Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів [39]. Інформацію, що надають дані нормативно-правові акти з питання дослідження наведено в рис.2.1.

Рис.2.1. Формування облікової політики підприємства щодо запасів

Джерело: сформовано автором на підставі [39; 40]

Однак існує низка положень, наявність яких є обов'язковою при формуванні облікової політики для потреб бухгалтерського обліку в частині запасів, а саме:

робочий план рахунків, який містить синтетичні та аналітичні рахунки, для формування системи бухгалтерського обліку з метою відображення своєчасної та повної інформації в обліку та звітності;

первинні облікові документи, що використовуються для відображення фактів господарської діяльності, для яких не передбачені типові форми документів, а також форми документів для внутрішньої облікової звітності;

правила документообороту та технології обробки облікової інформації;

вибіру методів оцінки запасів;

організація аналітичного обліку руху товарно-матеріальних цінностей;

визначення відповідальних за ведення первинного обліку на складах (коморах);

затвердження посад, які відповідають за одержання та відпуск запасів;

формування складу інвентаризаційної комісії та встановлення термінів проведення інвентаризації;

система внутрішнього контролю тощо [20].

ТДВ «Яготинський маслозавод» не є виключенням. На підприємстві згідно наказу діє облікова політика, згідно якої і ведеться облік. Згідно затвердженої облікової політики ТДВ «Яготинський маслозавод» здійснює бухгалтерський облік використовуючи національні положення (стандарты) бухгалтерського обліку.

Послідовність облікових записів при автоматизованій формі наведена на рис. 2.2.

Проте бухгалтерія на ТДВ «Яготинський маслозавод» забезпечує друк оборотно-сальдових відомостей, журналів-ордерів, інших облікових регістрів за кожний звітний місяць. Оборотно-сальдові відомості за рахунками обліку товарно-матеріальних цінностей повинні завірені

підписами матеріально-відповідальних осіб.

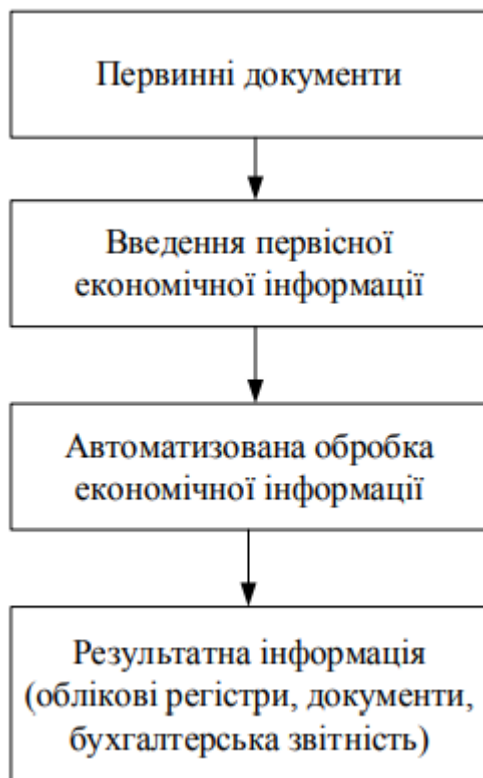

Рис. 2.2. Схема облікових записів при автоматизованій формі обліку

Джерело: узагальнено на основі [29, с. 589]

Відповідно до облікової політики на ТДВ «Яготинський маслозавод» використовують план рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій з урахуванням положень Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [33].

Данні журналів - ордерів, інших облікових реєстрів і додаткових довідок відображають в Головній книзі ТДВ «Яготинський маслозавод», що є підставою для складання Балансу підприємства. Згідно облікової політики для підтвердження достовірності фінансової звітності підприємство щорічно проводить аудиторські перевірки фінансової звітності незалежною аудиторською фірмою.

Формування первісної вартості запасів на ТДВ «Яготинський

маслозавод» здійснюється згідно облікової політики відповідно до норм НП(С)БО 9 «Запаси» [40]. Доставка запасів входить до обов'язків постачальника, тобто витрати на транспортування ввійдуть до ціни запасів, що закуповуються, навіть якщо вартість доставки зазначено продавцем у розрахункових і супровідних документах окремо від вартості самих запасів.

Тобто для покупця такі транспортні витрати постачальника разом з вартістю запасів є не чим іншим, як сумами, що сплачуються згідно з договором постачальнику. Іншими словами транспортно-заготівельні витрати безпосередньо включаються до вартості виробничих запасів.

В обліковій політиці зазначено що вибуття виробничих запасів здійснюється згідно собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО). Цей метод базується на припущенні, що запаси вибувають у послідовності їх надходження, тобто запаси, що надійшли першими, вибувають першими.

Директор підприємства забезпечує ведення бухгалтерського обліку головним бухгалтером, згідно до облікової політики. На основі облікової політики на головного бухгалтера покладено відповідальність за здійснення:

- складання та подання фінансової і податкової звітності згідно з чинним законодавством у встановлені терміни;

- організування контролю над відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій;

- систематизування інформації, що міститься в первинних документах, на рахунках бухгалтерського обліку в регістрах синтетичного та аналітичного обліку методом подвійного запису.

Таким чином, організація бухгалтерського обліку на ТДВ «Яготинський маслозавод» відбувається з дотриманням вимог нормативно-правових актів України і забезпечує відображення усіх господарських операцій підприємства у відповідних облікових документах та звітних формах.

2.2. Організація і методика первинного обліку виробничих запасів

Облікові записи щодо матеріальних запасів ТДВ «Яготинський маслозавод» містять достовірну інформацію про походження товарно-матеріальних цінностей. Для цього за кожним окремим видом запасів ведеться як вартісний, так і кількісний облік. Крім того, товариство веде окремий облік у розрізі контрагентів, щодо товарно-матеріальних цінностей.

Для забезпечення документального відображення в бухгалтерському обліку наявності і руху виробничих запасів необхідно користуватися відповідними первинними документами. Перелік типових первинних документів з обліку запасів на ТДВ «Яготинський маслозавод» наведена в додатку Г.

Для оприбуткування виробничих запасів, що надходять, на склад ТДВ «Яготинський маслозавод» використовується форма М-4 «Прибутковий ордер». Виробничі запаси надходять від постачальників або підрядчиків, юридичних або фізичних осіб, від підзвітних осіб, від виробничих підрозділів підприємства, включаючи продукцію власного виробництва, тощо.

При отриманні виробничих запасів безпосередньо від постачальників, доставлених їхнім транспортом або транспортом сторонньої організації безпосередньо на склад ТДВ «Яготинський маслозавод», прибутковий ордер не оформляється, оскільки документом, що оформляє надходження виробничих запасів на склад підприємства, у цьому разі є «Товарно-транспортна накладна» форми №1-ТН. Її оформлює вантажоодержувач. Виписують товарно-транспортну накладну на кожну партію вантажу в чотирьох примірниках: перший залишається у вантажовідправника, другий, третій і четвертий, завірені підписами і печатками (штампами) вантажовідправника, віддають водію.

Всі виробничі запаси, що надходять у ТДВ «Яготинський маслозавод» спочатку оприбутковуються на склад підприємства. Картку складського обліку матеріалів (форма № М-12) застосовують для обліку руху матеріалів

на складі за кожним сортом, видом і розміром у номенклатурних номерах. Веде її матеріально-відповідальна особа (комірник, завскладом). Записи в картці роблять у день, коли оприбутковано або відвантажено матеріали на основі первинних документів.

Форма М-1 «Журнал обліку вантажів, що надійшли», використовується для обліку і контролю за надходженням і оприбуткуванням усіх виробничих запасів, що надійшли в ТДВ «Яготинський маслозавод».

Відпуск запасів (внутрішнє переміщення) у ТДВ «Яготинський маслозавод» оформляється лімітно-забірними картками, актом-вимогою на заміну (додатковий відпуск) матеріалів, накладною-вимогою на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів.

Лімітно-забірна картка (форма № М-8) у ТДВ «Яготинський маслозавод» слугує для оформлення багаторазового відпуску одного номенклатурного номера ТМЦ на один місяць. Відповідає за її складання відділ постачання або плановий відділ. Лімітно-забірну картку заповнюють у двох примірниках. Один із них передають у цех, тобто тому, у кого ці запаси зберігаються і хто їх видаватиме; другий примірник – споживачу матеріалів.

На ТДВ «Яготинський маслозавод» «Накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів» (форма № М-11) використовується для обліку руху виробничих запасів всередині підприємства, а також для відпуску їх структурним підрозділам, розміщеним за межами його території, і реалізації стороннім організаціям. «Накладну-вимогу на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів» виписують у двох примірниках: перший – передають завідувачу складу для підтвердження відпуску ТМЦ, другий – одержувачу.

Залишки матеріалів на складі ТДВ «Яготинський маслозавод» оформлюються у відомості обліку залишків матеріалів на складі (форма № М-14) та у матеріальному звіті (форма № М-19), який складається матеріальною особою у кількісному вираженні та в одному примірнику після закінчення місяця.

Також на досліджуваному підприємстві складають «Інвентаризаційний опис товарно-матеріальних цінностей» форми М-21, в який заносять дані про фактично перевірені матеріальні цінності.

Усі первинні документи на оприбуткування та відпуск виробничих запасів матеріально-відповідальними особами в установлені строки за реєстром приймання-здачі документів (форма № М-13) передаються для обробки до бухгалтерії.

Працівники бухгалтерії ТДВ «Яготинський маслозавод» систематично, не рідше одного разу на тиждень (декаду), здійснюють перевірку своєчасності, достовірності записів, і оформлення первинних документів за складськими операціями, підтверджуючи їх своїм підписом на відповідній картці складського обліку.

Бухгалтер з обліку витрат та доходів, який на ТДВ «Яготинський маслозавод» веде облік виробничих запасів приймає від комірників первинні документи з обліку руху запасів у строки, визначені графіком документообігу (табл.2.1).

Таблиця 2.1

Графік надходження до бухгалтерії документів з обліку запасів

Назва документа	Термін подання	Кому подають	Порядок подання	Строки перевірки
Лімітно-забірна картка	Після закінчення видачі або місяця	Бухгалтер з облік витрат та доходів	Особисто комірник	При прийманні
Акт-вимога на додатковий відпуск (заміну) матеріалів	Понеділок, середа, п'ятниця з 12 до 17 год.	Те саме	Те саме	Те саме
Накладна на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів	Те саме	Те саме	Те саме	Те саме
Прибутковий ордер	Теж саме	Те саме	Те саме	Те саме
Товарно-транспортні накладні	Те саме	Те саме	Те саме	Те саме
Акт приймання матеріалів	Щоденно з 15 до 17 год.	Те саме	Голова комісії	Те саме

Джерело: узагальнено автором на основі базового підприємства

Отже, первинні документи у ТДВ «Яготинський маслозавод» призначені для оформлення операцій з надходження, внутрішнього переміщення та відпуску виробничих запасів мають важливе значення в організації і

управлінні діяльністю підприємства. Суцільна та безперервна реєстрація в документах даних про всі господарські операції, які здійснюються є важливим засобом контролю за об'єктами господарської діяльності, правильним та раціональним використанням запасів підприємства.

2.3. Організація та методика синтетичного та аналітичного обліку виробничих запасів

Синтетичний облік наявності і руху виробничих запасів на ТДВ «Яготинський маслозавод» ведеться на рахунку 20 «Виробничі запаси». Рахунок 20 «Виробничі запаси» призначено для узагальнення інформації про наявність і рух належних підприємству запасів сировини і матеріалів (у тому числі сировина й матеріали, які є в дорозі та в переробці), будівельних матеріалів, запасних частин, матеріалів сільського господарського призначення, палива, тари й тарних матеріалів, відходів основного виробництва.

За дебетом рахунка 20 «Виробничі запаси» та його субрахунків відображають надходження відповідних запасів на підприємство та збільшення їх вартості в результаті дооцінки, за кредитом – витрати на виробництво, відпуск в переробку, на сторону, а також зменшення вартості запасів внаслідок уцінки. Сальдо – дебетове, що означає залишок запасів на підприємстві. На базовому підприємстві на 31 грудня 2021 року вартість виробничих запасів становила 75361 тис.грн.

На ТДВ «Яготинський маслозавод» використовують тільки субрахунки 201 «Сировина і матеріали», 203 «Паливо» та 209 «Інші матеріали».

На субрахунку 201 «Сировина й матеріали» у ТДВ «Яготинський маслозавод» відображається наявність та рух сировини та основних матеріалів, які входять до складу продукції, що виготовляється, або є необхідними компонентами при виготовленні, а також допоміжні матеріали, які використовуються при виготовленні продукції або для господарських

потреб (забудовники облік будівельних матеріалів ведуть на субрахунку 205 «Будівельні матеріали»).

ТДВ «Яготинський маслозавод» на субрахунку 203 «Паливо» (нафтопродукти, тверде паливо, мастильні матеріали) обліковують наявність та рух палива, що придбається чи заготовлюється для технологічних потреб виробництва, експлуатації транспортних засобів, а також для опалення приміщень. Тут також обліковуються оплачені талони на нафтопродукти і газ. Якщо деякі види палива використовуються одночасно і як матеріали, і як паливо, то їх можна обліковувати на субрахунку 201 «Матеріали» і на субрахунку 203 «Паливо» - за ознакою переважності використання на цьому підприємстві.

В облікових регістрах ТДВ «Яготинський маслозавод» наявність і рух палива відображається на субрахунках: «Нафтові продукти»; «Тверде паливо»; «Інші види палива».

На субрахунку 209 «Інші матеріали» на ТДВ «Яготинський маслозавод» ведуть облік відходів виробництва, непоправного браку, металобрухту та інших матеріальних цінностей, оприбуткованих за ціною можливого використання або реалізації.

На ТДВ «Яготинський маслозавод» синтетичний облік придбання запасів на рахунку 20 «Виробничі запаси» та його субрахунках ведеться за фактичною собівартістю придбання, тобто за первісною вартістю з урахуванням витрат на транспортування та заготівлю запасів. Якщо є можливість, такі витрати відносять на конкретний номенклатурний номер прямим способом. У більшості випадків це зробити практично неможливо. Тому транспортно-заготівельні витрати групують на окремому субрахунку, який визначає підприємство. Це, як правило, субрахунки другого порядку до субрахунків рахунку 20. Розрахована сума транспортно-заготівельних витрат списується з кредиту рахунку 20 «Виробничі запаси» в дебет тих самих рахунків, на які списана вартість запасів за обліковими цінами.

Регістром синтетичного обліку виробничих запасів на ТДВ

«Яготинський маслозавод» є оборотно-сальдова відомість по рахунку 20 «Виробничі запаси».

Кореспонденцію рахунку 20 «Виробничі запаси» з іншими рахунками наведено у додатку Д, де видно, що джерел надходження та напрямків вибуття виробничих запасів є багато. Всі господарські операції залежно від цих способів відображаються різними бухгалтерськими записами.

Відображення операцій з руху виробничих запасів на ТДВ «Яготинський маслозавод» наведено у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

**Кореспонденція рахунків з обліку запасів на ТДВ «Яготинський
маслозавод»**

Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки		Сума, тис. грн	Регістр обліку
	Дебет	Кредит		
1	2	3	4	
Придбання запасів за грошові кошти:				
придбано у постачальника запаси	20	63	500	О.-с. від.по рах 20
відображено ПДВ	64	63	100	О.-с. від.по рах 63
придбано підзвітною особою	20	372	500	О.-с. від.по рах 20
відображено ПДВ	64	372	100	О.-с. від.по рах 372
Одержано як внесок до статутного капіталу по справедливій вартості погодженої із засновником	20	46	1350	О.-с. від.по рах 20
Одержано безоплатно	20	719	1230	О.-с. від.по рах 20
Передано безоплатно запаси	949	20	230	О.-с. від.по рах 20
Одержано від власника виробництва запасні частини	207	23	70	О.-с. від.по рах 20
Оприбутковані запаси, що виявлені під час інвентаризації	20	719	123	О.-с. від.по рах 20
Реалізація за готівку:				
надійшла в касу виручка	30	70	1200	О.-с. від.по рах 70
відображено податкове зобов'язання	70	64	200	О.-с. від.по рах 70
списано реалізовану продукцію на реалізацію	90	20	600	О.-с. від.по рах 20
Реалізація виробничих запасів:				
надійшла в касу виручка	30	712	1200	О.-с. від.по рах 71
відображено податкове зобов'язання	71	64	200	О.-с. від.по рах 71
списано за фактичною собівартістю	943	20	600	О.-с. від.по рах 20
Відпущено на виробничі потреби	23	20	12890	О.-с. від.по рах 20
Списано запаси для загальновиробничих потреб	91	20	500	О.-с. від.по рах 20
Списані запаси на витрати обігу	93	20	90	О.-с. від.по рах 20
Списані запаси на адміністративні витрати	92	20	120	О.-с. від.по рах 20

Джерело: узагальнено автором

Синтетичний облік не дає можливості контролювати наявність та рух кожного виду виробничих запасів. Для отримання деталізованої інформації, необхідної для управління запасами за їх окремими видами та процесами, організовується аналітичний облік.

ТДВ «Яготинський маслозавод» відкриває аналітичні рахунки в залежності від потреби в кількості, необхідній для управління виробництвом. Найбільш типовими розрізами аналітики можуть виступати наступні: склади, комори, матеріально-відповідальні особи, групи запасів, види діяльності тощо.

Аналітичний облік виробничих запасів на ТДВ «Яготинський маслозавод» ведеться в розрізі їх найменування або однорідних груп, за допомогою карток складського обліку, які розміщуються в картотеці за технічними групами виробничих запасів відповідно до номенклатури-цінника. Кожна група виробничих запасів поділяється за видами, сортами, марками, типами, розмірами. Кожному найменуванню, сорту, розміру виробничих запасів привласнюється номенклатурний номер, який записується до спеціального реєстру – номенклатури-цінника, де також вказують одиницю виміру та облікову ціну запасу.

Відповідно до прийнятих у ТДВ «Яготинський маслозавод» групувань матеріальних цінностей дані за аналітичними рахунками узагальнюються в «Оборотно-сальдовій відомості по рахунку 20».

Аналітичний облік матеріальних цінностей у бухгалтерії ТДВ «Яготинський маслозавод» ведуть у сальдових відомостях на підставі перевірених та протаксованих звітів про рух матеріальних цінностей.

Підсумки залишків за синтетичними рахунками сальдової відомості звіряють із даними про залишки матеріальних цінностей, відображених у оборотно-сальдовій відомості по рахунку 20 «Виробничі запаси» у розрізі матеріально-відповідальних осіб. Залишки виробничих запасів в оборотно-сальдовій відомості по рахунку 20 «Виробничі запаси» зіставляють із підсумковими даними оборотно - сальдових відомостей за кожним

синтетичним рахунком (субрахунком) (рис. 2.3).

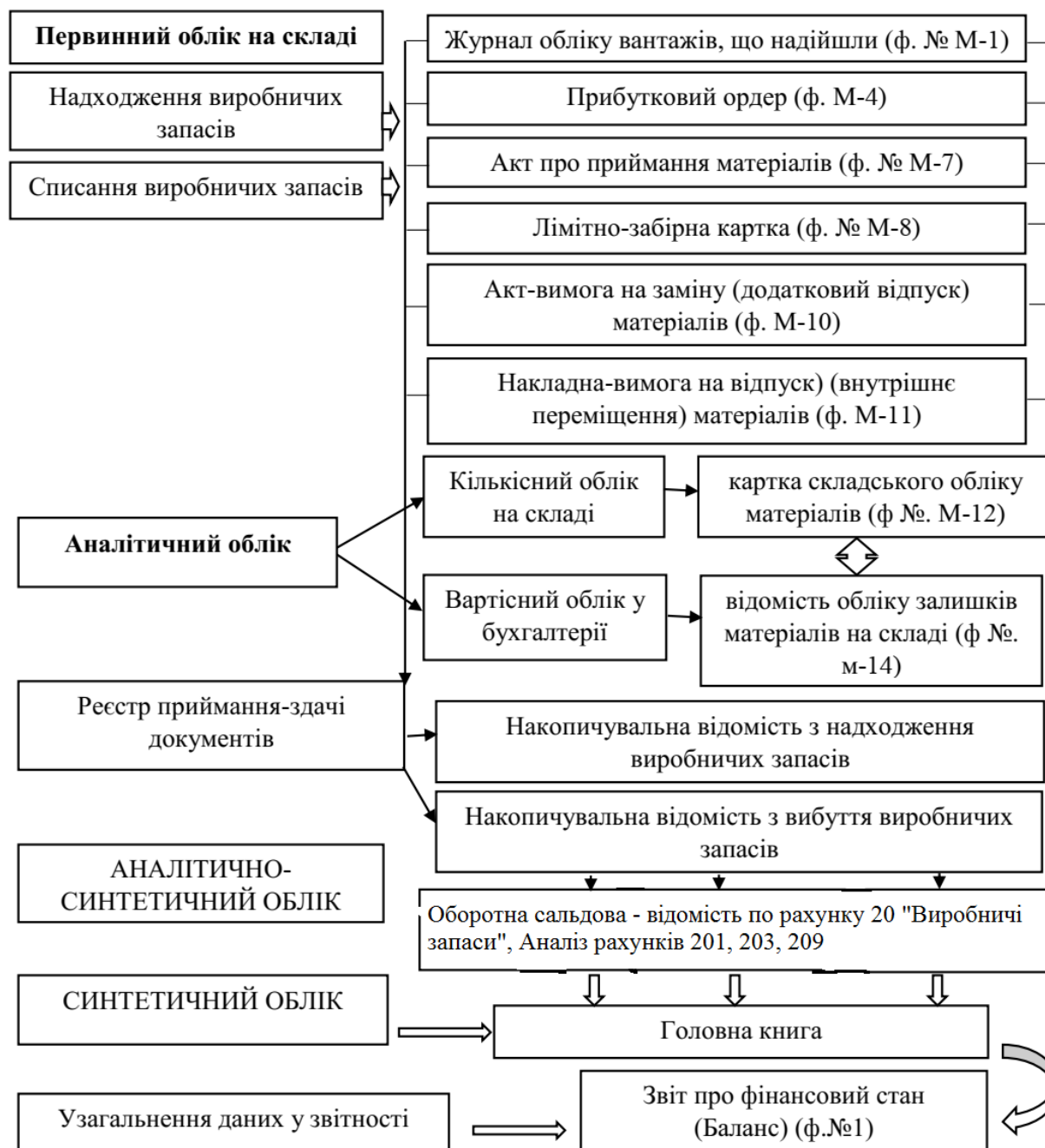

Рис. 2.3. Організація складського обліку виробничих запасів та облік в бухгалтерії

Джерело: узагальнено на основі [44, с. 229-239]

Застосування такого порядку обліку виробничих запасів на ТДВ «Яготинський маслозавод» відповідає нормативній базі, посилює контрольні функції обліку, забезпечує високий ступінь аналітичності інформації для аналізу та прийняття ефективних управлінських рішень.

2.4. Організація і методика інвентаризації виробничих запасів та відображення її результатів в обліку

Найважливішою умовою успішного функціонування та процвітання будь-якого підприємства є ефективне використання виробничих запасів, належна організація складського обліку яких, у поєднанні з своєчасністю проведення інвентаризацій, є актуальною проблемою, яка потребує вирішення шляхом проведення співставлення облікових залишків запасів на складах із фактичними даними (підтвердженими описами, актами, звіряльними відомостями, протоколами).

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» «для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства зобов'язані проводити інвентаризацію активів і зобов'язань, під час якої перевіряються і документально підтверджуються їх наявність, стан і оцінка» [37].

Існує твердження, що необхідними передумовами правильної організації обліку запасів на підприємствах є: оптимальна організація запасів на складах; побудова номенклатури запасів; існування на підприємстві інструкції з обліку запасів; обґрунтована класифікація запасів; затвердження норм витрачання запасів, документальне підтвердження операцій. Не менш важливим питанням є обґрунтування результатів проведеної інвентаризації запасів.

Згідно з Наказом Міністерства фінансів України «Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань» бухгалтерською службою складаються звіряльні відомості активів і зобов'язань, у яких відображаються розбіжності між даними бухгалтерського обліку і даними інвентаризаційних описів (актів інвентаризації) [36].

Із положень законодавства можна зробити висновок, що інвентаризація – це перевірка і документальне підтвердження наявності та стану, оцінка активів та зобов'язань (майна, вкладів підприємства в зареєстрований капітал

інших підприємств, розрахунків із дебіторами та кредиторами тощо) підприємства. Інвентаризація є одним із невід'ємних елементів бухгалтерського обліку і відіграє роль обов'язкового доповнення до поточної документації господарських операцій. Інвентаризація – метод бухгалтерського обліку, а у разі проведення документальних перевірок – прийом фактичного контролю, який здійснюється шляхом безпосередньої перевірки наявності й стану товарно-матеріальних цінностей, коштів, розрахунків, обсягу виконаних робіт і реальності статей балансу.

Завдання інвентаризації виробничих запасів мають включати:

забезпечення контролю над наявністю, станом, рухом і використанням виробничих запасів згідно із затвердженими нормами, бізнес-планом тощо;

виявлення запасів, що втратили свою якість, зіпсованих, невикористаних і непотрібних у господарстві, а також тих видів матеріальних цінностей, що знаходиться поза обліком;

установлення реального стану та умов зберігання виробничих запасів (особливо тих, які мають суттєву вартість);

виявлення й усунення фактів безгосподарності та безвідповідальності, виявлення резервів матеріальних ресурсів, застосування заходів щодо їх використання;

визначення розмірів природного убутку та інших витрат;

контроль над станом обліку і звітності матеріально відповідальних осіб;

перевірка дотримання діючих положень про матеріальну відповідальність.

Своєю чергою, завданнями інвентаризації у разі виявлення тих або інших недоліків є:

запобігання негативним явищам у діяльності підприємства;

аналіз причин, через які виникли такі відхилення;

створення умов, спрямованих на запобігання повторенню таких недоліків.

Інвентаризація виробничих запасів має проводитися на ТДВ

«Яготинський маслозавод» поетапно.

Етап 1. Підготовка до проведення інвентаризації. Для цього необхідно сформувати інвентаризаційну комісію та оформити всі необхідні документи. Крім того, провести підготовку виробничих запасів для проведення інвентаризації. До проведення інвентаризації сировини, матеріалів та інших виробничих запасів, які знаходяться на складах, їх необхідно підготувати шляхом сортування, упаковки, розкладки, групування згідно сорту, виду, групи. Також повинні бути вивішені ярлики з докладними відомостями, що характеризують такі цінності, із зазначенням їх якості, кількості, ваги або міри.

Етап 2. Проведення інвентаризації. На цьому етапі основним завданням інвентаризаційної комісії є виявлення, перерахування фактичних залишків виробничих запасів і відображення їх в інвентаризаційних описах. Однак у цій простій і механічній процедурі є свої нюанси. Так, на етапі перерахування виробничих запасів необхідно виділити і відобразити в окремому інвентаризаційному описі ті з них, які:

втратили первинні якості і підлягають зниженню ціни;

зіпсовані, не можуть бути використані у виробництві продукції (робіт, послуг) або реалізовані. Ці виробничі запаси підлягають списанню (знищенню, утилізації).

Окрім того, в окремі відомості необхідно внести ті виробничі запаси, які надійшли на підприємство (під відповідальність МВО) чи були передані у виробництво під час проведення інвентаризації.

Згідно з Положенням про проведення інвентаризації активів та зобов'язань [36], під час перевірки виробничих запасів інвентаризаційна комісія на ТДВ «Яготинський маслозавод» дотримується таких вимог:

переважування, обмір, підрахунок запасів проводяться в порядку їх розміщення у цьому приміщенні, не допускаючи безладного переходу комісії від одного виду запасів до іншого;

інвентаризаційні описи складаються окремо на запаси, що перебувають

у дорозі, неоплачені у строк покупцями відвантажені запаси, ті, що знаходяться на складі інших підприємств (на відповідальному зберіганні, на комісії, в переробці);

у разі надходження або витрачання запасів під час проведення інвентаризації матеріально відповідальною особою в присутності членів інвентаризаційної комісії за підписом її голови на видаткових та прибуткових документах робиться позначка «після інвентаризації» з посиланням на дату опису, де записано такі запаси [36].

Результати фактичного контролю залишків виробничих запасів на ТДВ «Яготинський маслозавод» заносять до таблиці, форма якої наведена (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Результати фактичного контролю залишків виробничих запасів на складі ТДВ «Яготинський маслозавод» на дату інвентаризації

Найменування виробничих запасів	Фактичні залишки виробничих запасів, виявлені під час інвентаризації, тис. грн.	Виробничі запаси, що втратили первинні якості, тис. грн.	Виробничі запаси, що зіпсовані, не можуть бути використані у виробництві та реалізовані, тис. грн.
Сировина і матеріали	67147	-	-
Паливо	6330	-	-
Інші матеріали	1884	78	-
Всього	75361	78	-

Джерело: узагальнено на основі ТДВ «Яготинський маслозавод»

Етап 3. Звірка показників. Після того як усі дані про фактичну наявність виробничих запасів будуть внесені в інвентаризаційні описи, матеріально відповідальні особи засвідчують правильне складання інвентаризаційних описів шляхом їх підписання (інвентаризаційний опис вважається закритим). Потім інвентаризаційні описи передаються до бухгалтерії, і бухгалтер указує в опису кількість і ціну виробничих запасів, ґрунтуючись на даних бухгалтерського обліку, аналітичного обліку по кожному виду (сорту,

найменуванню) запасів. Якщо в бухгалтерському обліку є дані про деякі виробничі запаси, але вони не були відображені в інвентаризаційному опису (виявлена нестача виробничих запасів), то цей факт необхідно відобразити в акті інвентаризаційної комісії.

Етап 4. Прийняття рішень про відображення інвентаризаційних різниць. Інвентаризаційні різниці відображені в обліку тільки після того, як інвентаризаційна комісія прийме щодо них відповідне рішення, а керівник ТДВ «Яготинський маслозавод» це рішення затвердить. Інвентаризаційна комісія на ТДВ «Яготинський маслозавод» приймає рішення за такими питаннями:

за якими виробничими запасами нестачу та надлишки можна відобразити як пересортування;

чи є особа, винна в нестачі виробничих запасів, і якщо є, то яку суму нестачі (у тому числі й різниці по пересортуванню) з неї необхідно стягнути;

в якій сумі слід оцінити виробничі запаси, виявлені в надлишках, і за якою вартістю необхідно їх відобразити в обліку.

Загальний порядок регулювання інвентаризаційних різниць на ТДВ «Яготинський маслозавод» включає в себе такі основні моменти:

виявлені надлишки виробничих запасів підлягають оприбуткуванню з відображенням у складі доходів підприємства. Водночас необхідно встановити причини виникнення надлишків і винних у цьому осіб;

нестача виробничих запасів у межах затверджених норм списується по рішенню керівника підприємства на витрати періоду;

наднормативна нестача виробничих запасів, а також утрати від псування цінностей списуються на винних осіб. Сума до відшкодування розраховується відповідно до Порядку визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей;

наднормативні втрати і нестачі виробничих запасів, якщо винні особи не встановлені чи у стягненні з винних осіб відмовлено судом, зараховуються на збитки підприємства.

взаємне зарахування залишків і нестач унаслідок пересортування може бути допущене тільки за виробничими запасами однакового найменування і в тотожній кількості за умови, що залишки і нестачі утворилися за один і той самий перевіряємий період і в однієї і тієї ж перевіряємої особи.

якщо за залику нестач надлишками у разі пересортування вартість виробничих запасів, виявлених у нестачі, більше вартості цінностей, виявлених у надлишках, різниця вартості повинна бути віднесена на винних осіб.

Етап 5. Відображення результатів інвентаризації в обліку.

Порядок визначення та регулювання результатів інвентаризації представлено на рис. 2.4.

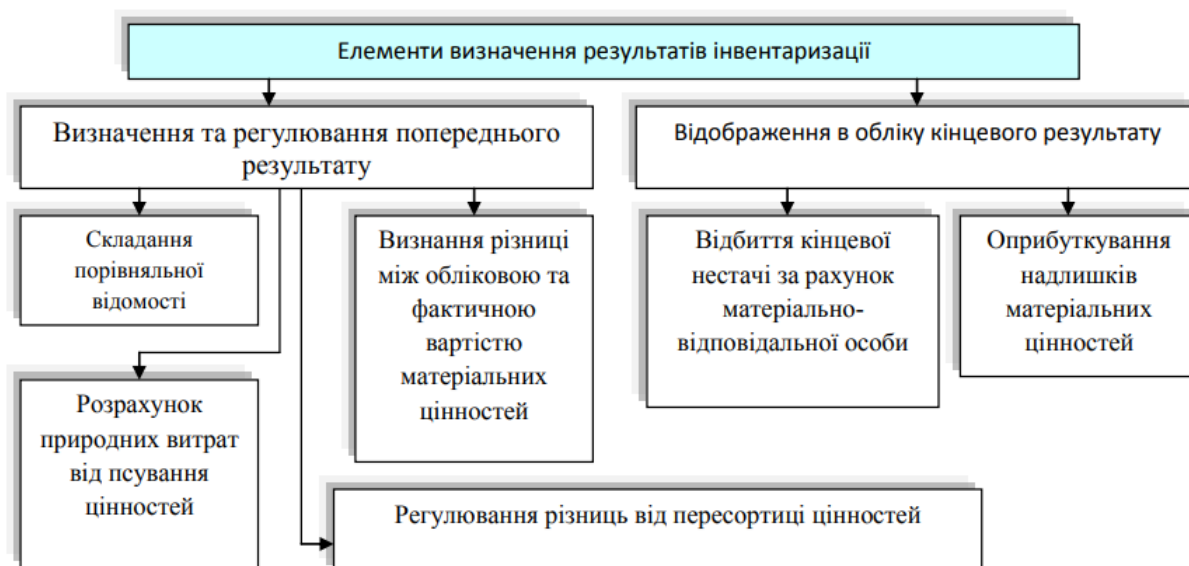

Рис. 2.4. Визначення та регулювання результатів інвентаризації на ТДВ «Яготинський маслозавод»

Джерело: узагальнено на основі ТДВ «Яготинський маслозавод»

Кореспонденція рахунків з обліку результатів інвентаризації матеріалів на ТДВ «Яготинський маслозавод», яка при наявності відображається в журналі 5:

списання нестач на суму балансової вартості

Дт 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей»

Кт 201 «Сировина і матеріали»

(ж.5)

відшкодування втрати з винної особи

Дт 375 «Розрахунки за відшкодування завданих збитків»

Кт 719 «Інший операційний дохід» (ж.6)

списання нестач на суму ПДВ

Дт 719 «Інший операційний дохід»

Кт 641 «Розрахунки за податками та обов'язковими
платежами» (ж.3)

відшкодування нестач в касу підприємства

Дт 301 «Готівка в національній валюті»

Кт 375 «Розрахунки за відшкодування завданих збитків» (ж.3)

перераховано до бюджету різницю між сумою відшкодування і балансовою вартістю матеріалів, яких не вистачає

Дт 641 «Розрахунки за податками та обов'язковими платежами»

Кт 311 «Поточний рахунок в національній валюті» (ж.1)

На базовому підприємстві інвентаризація була проведена на 30 вересня 2021 року. За результатами інвентаризації лишок та нестач не було виявлено.

Коригування фінансового результату на різниці в разі виявлення надлишків або недостач запасів Податковим кодексом України [34] не передбачене. Проте, коли виправлення помилки з оприбуткування або списання запасів впливає на суму витрат і фінансового результат минулого звітного періоду, доведеться за ці періоди подати уточнюючі декларації з виправленими показниками. До декларацій потрібно буде додати і виправлену фінансову звітність.

При зарахуванні на баланс надлишків, що виникли через несвоєчасне оприбуткування запасів, підприємство може відобразити податковий кредит з ПДВ за наявності зареєстрованої в ЄРПН податкової накладної. Таке право зберігається за покупцем протягом 1095 календарних днів з дня складання податкової накладної [34].

Списання недостач тягне за собою нарахування податкових зобов'язань

згідно з ПКУ. При цьому базою оподаткування буде ціна придбання запасів, яких не вистачає [34].

База оподаткування для нарахування ПДВ при списанні продукції власного виробництва в ПКУ не визначена. Тому в цьому випадку логічно виходити з тієї частини собівартості продукції, яка містила вхідний ПДВ.

У разі списання запасів, за якими вхідний ПДВ був включений до податкового кредиту, у межах норм природних втрат – податкові зобов'язання не нараховуються, якщо вартість таких запасів включається до вартості готової продукції, що підлягає оподаткуванню.

Отже, проведення інвентаризації є засобом контролю за раціональним збереженням виробничих запасів, забезпеченням відповідності бухгалтерських показників фактичній наявності та стану виробничих запасів, перевіркою реальності відображення вартості запасів у балансі та виявлення винних осіб для відшкодування збитків.

Висновки до другого розділу

Узагальнюючи організацію і методику обліку виробничих запасів дійшли до таких висновків:

1. Однією з передумов достовірності даних фінансової звітності є правильність ведення первинного, аналітичного, синтетичного, та складського обліку виробничих запасів. На сьогодні багато підприємств ведуть облік за журнально-ордерною формою, що значно ускладняє цей процес. Тому, для полегшення роботи працівників підприємства важливою умовою є перехід на автоматизовані форми обліку.

2. Усі операції пов'язані з рухом виробничих запасів повинні відображатись як на рахунках обліку так і у первинних документах. На законодавчому рівні затверджено типові форми первинних документів, які призначені для обліку надходження, витрачання а також організації складського обліку. Окрім типових документів, підприємства можуть використовувати інші документи, форми яких затверджуються на рівні

облікової політики підприємства.

3. В ході дослідження визначено, що для синтетичного обліку виробничих запасів призначено рахунок 2-го класу Плану рахунків 20 «Виробничі запаси» на якому узагальнюють дані про рух запасів. На базовому підприємстві використовують такі субрахунки 201 «Матеріали і сировина», 203 «Паливо», 209 «Інші матеріали». Регістром синтетичного обліку є «Оборотно-сальдова відомість по рахунку 20».

4. Управління виробничими запасами підприємства передбачає проведення інвентаризації. З метою полегшення роботи, інвентаризаційний процес доцільно ділити на етапи: 1) підготовка до проведення інвентаризації; 2) проведення інвентаризації; 3) звірка показників; 4) прийняття рішень про відображення інвентаризаційних різниць; 5) відображення результатів інвентаризації в обліку. Позитивне значення на результати інвентаризації мають правильно організоване поточне управління запасами.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ТДВ «ЯГОТИНСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД»

3.1. Аналіз динаміки та структури виробничих запасів

Отже, ефективне управління запасами матеріалів та сировини спирається на єдиний принцип: підтримувати їх на мінімально безпечному рівні, тобто такому, що враховує надійність поставок і дає змогу уникнути зайвих витрат на зберігання та ефективне їх використання. При цьому в організації аналізу забезпеченості підприємства виробничими запасами та ефективності їх використання надзвичайно важливе місце посідає інформаційне забезпечення.

Тому, з метою проведення поглибленого та ефективного аналізу надходження та використання матеріальних ресурсів в ході діяльності підприємства доцільно використовувати відповідні інформаційні джерела, які відображено у таблиці 3.1.

Усі джерела інформації для аналізу матеріальних ресурсів можна поділити на три ключові групи: планові (для аналізу забезпечення потреби підприємства в матеріальних ресурсах; містять перспективні і поточні плани матеріально-технічного забезпечення специфікаціях, планові калькуляції виробів, а також бізнес-плани), обліково-звітні (для проведення ретроспективного аналізу матеріальних ресурсів; використовують первинні та звітні документи) та позаоблікові (дані, не передбачені встановленими формами обліку й звітності: договори на постачання сировини та матеріалів, норми та нормативи витрачання матеріальних ресурсів, результати досліджень сировинного ринку, НП(С)БО 9 «Запаси» [40]).

Тобто інформаційне забезпечення аналізу виробничих запасів підприємства є системою даних і способів їх обробки, що дають змогу виявити реальну діяльність об'єкта, який вивчається, дію чинників, що її визначають, а також можливості реалізації необхідних управлінських дій.

При цьому ефективність результатів економічного аналізу багато в чому визначається обсягом, повнотою й достовірністю економічної інформації. Тому для аналізу забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами та ефективності їх використання спираються не лише на обліково-економічні дані, а й на технічну, технологічну та іншу інформацію.

Таблиця 3.1

Інформаційна база аналізу використання виробничих запасів

Група	Джерела інформації
Первинні документи	довіреності, прибуткові ордери, акти приймання матеріалів, лімітно-забірні картки, акти-вимоги на заміну (додатковий відпуск) матеріалів, накладні-вимоги на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів, матеріальні ярлики, сигнальні довідки про відхилення фактичною залишку матеріалів від встановлених норм запасу
Рахунки бухгалтерського обліку	20 «Виробничі запаси», 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети», 23 «Виробництво», 24 «Брак у виробництві», 25 «Напівфабрикати»
Облікові регістри	журнал обліку вантажів, картки складською обліку матеріалів, відомості обліку залишків матеріалів на складі, матеріальні звіти, картки обліку малоцінних і швидкозношуваних предметів, оборотно-сальдова відомість по рах.20
Фінансова звітність	№ 1 «Баланс (звіт про фінансовий стан)», ф. № 2 «Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід)», ф. № 5 «Примітки до річної фінансової звітності»
Податкова звітність	Податкова декларація з податку на прибуток підприємства
Статистична звітність	Структурне обстеження підприємства № 1-підприємництво (річна), Звіт про використання та запаси палива № 4-мтп (місячна та річна), Звіт про виробництво та реалізацію промислової продукції № 1П-НПП (річна), Звіт про виробництво промислової продукції за видами № 1-П (місячна)
Інші джерела	Бізнес-план, замовлення, оперативні дані відділу технічного постачання, договори (контракти) на постачання сировини та матеріалів, планові й звітні калькуляції, дані системи норм і нормативів витрачання матеріальних ресурсів, норм запасу, інформація маркетингових досліджень тощо

Джерело: узагальнено на основі [27, с.658]

Таким чином, місце аналізу виробничих запасів у системі управління ресурсним потенціалом підприємства представлено на рис. 3.1.

Запаси є найбільш важливою і значною частиною оборотних активів ТДВ «Яготинський маслозавод», вони займають особливе місце в складі майна та домінуючі позиції в структурі витрат підприємства, при визначенні результатів господарської діяльності та висвітленні інформації про його

фінансовий стан.

Метою аналізу запасів є пошук внутрішніх потенційних можливостей (резервів) раціонального їх використання, зростання обсягів виробництва і прибутку. Останнє можливо за умови зниження собівартості виробництва. Задля ефективної реалізації окресленої мети необхідна детальна оцінка стану і використання виробничих запасів за наступними напрямками: оцінка матеріальної забезпеченості процесу виробництва підприємства сировиною і матеріалами; оцінка ефективності використання запасів.

Рис. 3.1. Місце економічного аналізу виробничих запасів у системі управління ресурсним потенціалом підприємства

Джерело: узагальнено автором на основі [6, с.40]

На основі попереднього аналізу наявності запасів та визначення їх потреби відповідно до планів, прогнозів та стратегії розвитку підприємства, можна виділити наступні етапи аналізу виробничих запасів (рис. 3.2).

Рис.3.2. Етапи аналізу виробничих запасів

Джерело: узагальнено на основі [4, с.73]

Визначимо питому вагу виробничих запасів у складі оборотних активів у табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Питома вага виробничих запасів у складі оборотних активів ТДВ

«Яготинський маслозавод»

Показники	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення 2021 р. до 2019 р.	
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %
Запаси	106923	11,18	166210	16,18	165657	14,51	58734	3,33
Виробничі запаси	68487	7,16	80177	7,80	75361	6,60	6874	-0,56
Незавершене виробництво	4990	0,52	5528	0,54	6854	0,60	1864	0,08
Готова продукція	30989	3,24	75317	7,33	80394	7,04	49405	3,80
Товари	2457	0,26	5188	0,50	3048	0,27	591	0,01
Інші оборотні активи	849470	88,82	861236	83,82	976384	85,49	126914	-3,33
Усього оборотних активів	956393	100	1027446	100	1142041	100	185648	100

Джерело: узагальнено автором за даними звітності підприємства

Проаналізувавши дані у табл. 3.2 можна зробити висновок, що виробничі запаси мають значну питому вагу у складі оборотних активів ТДВ «Яготинський маслозавод». У 2021 році їх частка збільшилась у порівнянні з 2019 роком на 3,33 %.

Для унаочнення даних зобразимо виробничі запаси в складі оборотних активів ТДВ «Яготинський маслозавод» у 2021 році на рис. 3.2.

Для того, щоб правильно проводити аналіз виробничих запасів необхідно вивчити їх структуру, яка передбачає групування їх за економічним призначенням: на сировину і матеріали, паливо, та ін. Розглянемо структуру виробничих запасів у ТДВ «Яготинський маслозавод» у табл. 3.3.

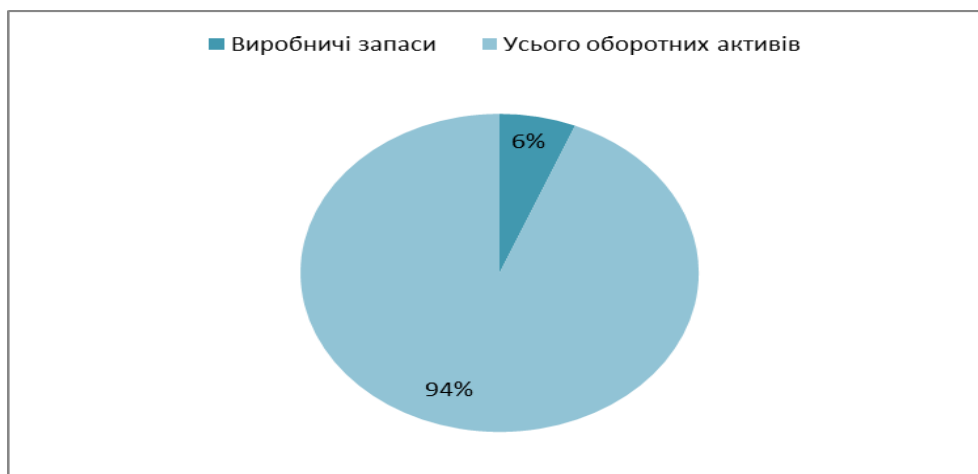

Рис. 3.2. Виробничі запаси в складі оборотних активів ТДВ «Яготинський маслозавод» у 2021 році

Джерело: узагальнено автором на основі ТДВ «Яготинський маслозавод»

Таблиця 3.3

Структура виробничих запасів в ТДВ «Яготинський маслозавод» у 2019-2021 рр.

Показники	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення 2021 р. до 2019 р.	
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %
Сировина і матеріали	61090	89,2	65745	82	67147	89,1	6056	-0,1
Паливо	4589	6,7	10183	12,7	6330	8,4	1742	1,7
Інші матеріали	2808	4,1	4249	5,3	1884	2,5	-924	-1,6
Всього	68487	100	80177	100	75361	100	6874	X

Джерело: узагальнено автором на основі ТДВ «Яготинський маслозавод»

Як бачимо, найбільшу питому вагу в структурі виробничих запасів ТДВ «Яготинський маслозавод» складають сировина і матеріали, їх частка складає більше 89 %. На другому місці паливо, а на третьому місці – інші матеріали.

Проаналізувавши дані табл. 3.3, можна зробити висновки, що у 2021 році відповідно до 2019 року вартість залишків сировини і матеріалів збільшились на 6056 тис. грн, палива – на 1742 тис. грн, а вартість залишків інших матеріалів зменшилась на 924 тис. гривень. В загальному виробничі запаси в 2021 році відносно 2019 року збільшились на 6874 тис. гривень.

Для унаочнення даних зобразимо структуру виробничих запасів у ТДВ

«Яготинський маслозавод» у 2021 році на рис. 3.3.

Рис. 3.3. Структура виробничих запасів у ТДВ «Яготинський маслозавод» у 2021 році

Джерело: узагальнено автором на основі ТДВ «Яготинський маслозавод»

Для унаочнення даних зобразимо динаміку залишків виробничих запасів у ТДВ «Яготинський маслозавод» на рис. 3.4.

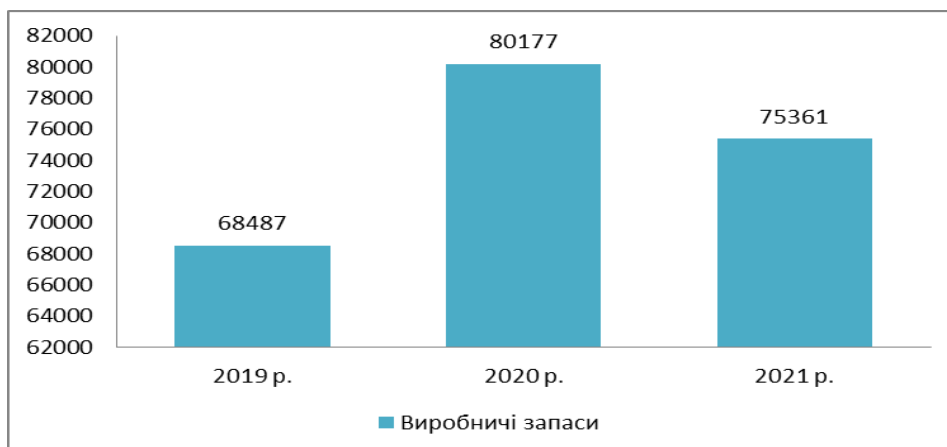

Рис. 3.4. Динаміка залишків виробничих запасів у ТДВ «Яготинський маслозавод»

Джерело: узагальнено автором на основі ТДВ «Яготинський маслозавод»

Наступним кроком в аналізі запасів є вивчення і оцінка середньорічних залишків (СРЗ) за статтями запасів у ТДВ «Яготинський маслозавод». Розрахунок середньорічного залишку здійснюється за формулою:

$$(\text{Залишки запасів на поч. року} + \text{Залишки запасів на кінець року}) / 2 \quad (3.1)$$

Аналіз середньорічних залишків запасів у ТДВ «Яготинський маслозавод» проведемо у табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Середньорічні залишки запасів у ТДВ «Яготинський маслозавод»

Показники	СРЗ у 2019 р., тис. грн	СРЗ у 2020 р., тис. грн	СРЗ у 2021 р., тис. грн	Відхилення	
				Абсолютне (+/-)	Відносне, %
Запаси	109136,5	136566,5	165933,5	56797,0	52,04
Виробничі запаси	69607,5	74332,0	77769,0	8161,5	11,73
Незавершене виробництво	5516	5259,0	6191,0	675,0	12,24
Готова продукція	30922,5	53153,0	77855,5	46933,0	151,78
Товари	3090,5	3822,5	4118,0	1027,5	33,25

Джерело: узагальнено автором на основі ТДВ «Яготинський маслозавод»

З даних таблиці 3.2 можна зробити наступні висновки:

- 1) Показник СРЗ запасів у 2021 році порівняно з 2019 роком зріс на 56797 тис. грн або на 52,04 %.
- 2) Показники СРЗ виробничих запасів у 2021 році – 77769 тис. грн, що на 8161,5 тис. грн або майже на 11,73 % більше, ніж у 2019 році.
- 3) Показник СРЗ незавершеного виробництва у 2021 році порівняно з 2019 роком збільшився на 675 тис. грн або на 12,24 %.
- 4) Показники СРЗ готової продукції у 2021 році – 77855,5 тис. грн, що на 46933 тис. грн або майже на 151,78 % більше, ніж у 2019 році.
- 5) Показник СРЗ товарів у 2021 році порівняно з 2019 роком збільшився на 1027,5 тис. грн або на 33,25%.

Аналіз динаміки виробничих запасів в ТДВ «Яготинський маслозавод» у 2019-2021 рр. підтверджує, що діяльність підприємства потребує розширення номенклатури виробничих запасів.

Після аналізу забезпеченості підприємства виробничими запасами, необхідно оцінити ефективність використання матеріальних ресурсів за допомогою таких показників, як: матеріаломісткість продукції, матеріаловіддача, коефіцієнт використання запасів, коефіцієнт оборотності (кількість оборотів), тривалість обороту.

3.2. Оцінка ефективності використання запасів

Ефективність використання виробничих запасів підприємства, можна оцінити використовуючи наступні показники, а для підвищення ефективності їх використання застосовувати відповідні конкретні заходи (рис. 3.5).

Рис. 3.5. Показники та напрями підвищення ефективності використання виробничих запасів

Джерело: сформовано автором

Таким чином, для характеристики ефективності використання виробничих запасів на підприємствах використовуються показники, які характеризують швидкість їхньої оборотності. Чим вищим є цей коефіцієнт, тим швидше обертаються запаси.

1. Коефіцієнт оборотності виробничих запасів ($k_{оз}$). Його визначають за формулою:

$$k_{оз} = \frac{ЧД}{З_s}, \text{ або } k_{оз} = \frac{СРП}{З_s}, \quad (3.2)$$

де, – середні залишки виробничих запасів за звітний період, грн;

ЧД – чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт,

послуг), грн;

СРП – собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), гривень.

2. Тривалість (період) обороту виробничих запасів (**Ч_{оз}**). Вона визначається за формулою:

$$\text{Ч}_{\text{оз}} = \frac{T}{k_{\text{оз}}}, \quad (3.3)$$

де, T – кількість днів, за які обчислюється оборотність (при цьому вважається, що місяць дорівнює 30 дням, квартал – 90 і рік – 360).

Здійснимо розрахунки наведених показників у ТДВ «Яготинський маслозавод»:

1. Коефіцієнт оборотності виробничих запасів:

2019 рік = $3160485 : 69607,5 = 45,40$ раз,

2020 рік = $3166323 : 74332,0 = 42,6$ раз,

2021 рік = $3103661 : 77769,0 = 39,9$ раз.

Цей коефіцієнт показує скільки разів у середньому поповнювалися запаси підприємства протягом звітного періоду.

Коефіцієнт оборотності виробничих запасів у 2021 році порівняно з 2019 роком зменшився на 5,5 і це є негативним явищем.

2. Тривалість (період) обороту виробничих запасів:

2019 рік = $360 : 45,40 = 8$ днів,

2020 рік = $360 : 42,6 = 8,5$ днів,

2021 рік = $360 : 39,9 = 9$ днів.

Ця величина показує час, протягом якого виробничі запаси трансформуються в кошти. Тривалість обороту виробничих запасів у 2021 році порівняно з 2019 роком збільшилась на 1,1 днів, тобто виробничі запаси трансформувались у кошти в 2021 році за 9 днів.

Про зниження ефективності використання запасів, свідчить зменшення цього коефіцієнта з 42,6 в 2020 році до 39,9 в 2021.р. Якщо в 2020 році підприємство за 8,5 днів могло поповнити свої запаси, то в 2021 році на це

треба 9 днів, тобто на 0,5 днів більше. Це є негативною тенденцією для підприємства і свідчить про зниження ефективності управління виробничими запасами.

Узагальнюючі показники використання виробничих запасів у ТДВ «Яготинський маслозавод» наведено у табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Узагальнюючі показники використання виробничих запасів у ТДВ «Яготинський маслозавод»

Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення 2021 р. до 2019 р. (+,-)
Коефіцієнт оборотності виробничих запасів	45,40	42,6	39,9	-5,5
Тривалість (період) обороту виробничих запасів	8	8,5	9	-1

Джерело: розраховано та узагальнено автором на основі ТДВ «Яготинський маслозавод»

З даних таблиці 3.5 можна зробити висновок, що в 2021 році порівняно з 2019 роком ситуація на підприємстві погіршилася.

У таблиці 3.6 наведено результати аналізу ділової активності ТДВ «Яготинський маслозавод». Чистий дохід від реалізації продукції зменшився на 56824 тис. грн або 1,8 %.

Таблиця 3.6

Результати аналізу ділової активності ТДВ «Яготинський маслозавод»

Показник	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	Відхилення 2022 р. до 2020р.	
				Абсолютний приріст, +, -	Темп приросту, %
1	2	3	4	5	6
Чистий дохід від реалізації	3160485	3166323	3103661	-56824	-1,8
Собівартість реалізованої	2566752	2657868	2784504	217752	8,5
Валовий: прибуток	593733	508455	319157	-274576	-46,2
Фінансовий результат від операційної діяльності:	297379	223338	20788	-276591	-93,0

прибуток					
----------	--	--	--	--	--

Продовження табл.3.6

1	2	3	4	5	6
Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток)	184741	129547	-63319	-248060	-134,3
Матеріальні затрати	2068674	2208944	2237345	168671	8,2
Витрати на оплату праці	147942	163734	168573	20631	13,9
Відрахування на соціальні заходи	29646	35183	38327	8681	29,3
Амортизація	56513	62277	79243	22730	40,2
Інші операційні витрати	545613	194806	197946	-347667	-63,7

Джерело: власні розрахунки

З даних таблиці видно, що валовий прибуток підприємства та фінансовий результат від операційної діяльності (прибуток) зменшилися.

Структуру витрат за елементами у ТДВ «Яготинський маслозавод» у 2021 р. наведено на рис. 3.6.

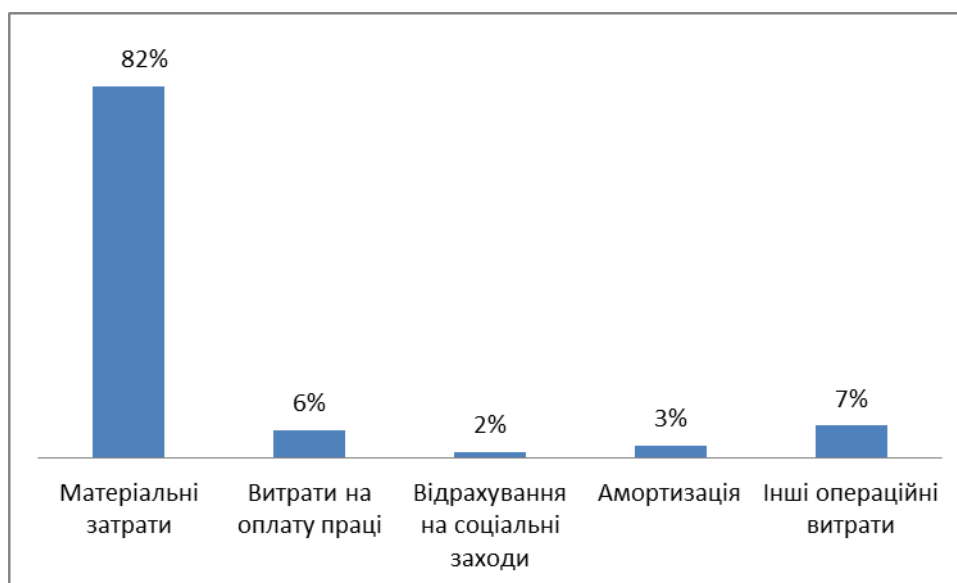

Рис. 3.6. Структура витрат за економічними елементами у ТДВ «Яготинський маслозавод» у 2021 р.

Джерело: узагальнено автором на основі ТДВ «Яготинський маслозавод»

Дані рисунку свідчать, що на матеріальні витрати припадає ледве половина витрат в розмірі 82%.

Зростання загальної суми зобов'язань забезпечує більш повне розкриття

наявного потенціалу компанії, хоча призводить до підвищення залежності від зовнішніх постачальників фінансових ресурсів.

Таблиця 3.7

**Показники стійкості та платоспроможності ТДВ «Яготинський
маслозавод» у 2019-2020 рр., частка одиниці**

Показник	2019р.	2020р.	Абс. приріст, +,-	Відн. приріст, %
Фінансова автономія	0,39	0,38	-0,01	-1,73
Поточна ліквідність	0,66	0,69	0,03	5,15

Джерело: власні розрахунки

Спостерігається зниження фінансової незалежності компанії, про що свідчить динаміка коефіцієнта фінансової автономії. На кінець 2020р. підприємство спроможне самостійно профінансувати 38,26% своїх активів.

Значення поточної ліквідності знаходиться нижче нормативної межі (1,5), що може вказувати на імовірність втрати платоспроможності у найближчій перспективі. Відбувається збільшення чистого доходу від реалізації товарів та послуг на 0,19%, що вказує на високу конкурентоспроможність в динамічному середовищі.

Матеріаломісткість продукції є узагальнюючим вартісним показником і визначається як співвідношення суми матеріальних витрат до вартості виготовленої продукції і показує, скільки матеріальних витрат припадає на кожну гривню виготовленої продукції. Аналіз матеріаломісткості, проводиться у наступному порядку:

- визначається загальна оцінка матеріаломісткості продукції;
- аналізується зміна матеріаломісткості за окремими елементами витрат;
- визначається вплив зміни факторів на матеріаломісткість продукції;
- визначається вплив факторів на матеріаломісткість.

Аналіз матеріаломісткості дає можливість продукції пошуку резервів скорочення матеріальних витрат на виробництво продукції та сприяє зниженню собівартості. Аналіз матеріаломісткості проводиться за структурно-логічною, адактивною, короткою або мультиплікаційною

факторними моделями.

Розрахунок показників на основі даних ТДВ «Яготинський маслозавод» наведено в табл. 3.8

Таблиця 3.8

Узагальнюючі показники використання виробничих запасів на підприємстві ТДВ «Яготинський маслозавод»

Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р	Відхилення 2021 р. до 2019 р. (+,-)	
				Абсолютний приріст, +, -	Темп приросту, %
1. Вироблена продукція, тис.грн.	3160485	3166323	3103661	-56824,00	-1,80
2. Матеріальні витрати, тис. грн	2068674	2208944	2237345	168671,00	8,15
3. Фінансовий результат (+), збиток (-) від операційної діяльності, тис.грн	297379	223338	20788	-276591,00	-93,01
4. Прибуток (+), збиток (-) на гривню матеріальних витрат, грн. (3:2)	0,14	0,10	0,01	-0,13	-93,54
5. Загальна собівартість виробленої продукції, тис.грн.	2566752	2657868	2784504	217752,00	8,48
6. Матеріаловіддача, грн. (1:2)	1,53	1,43	1,39	-0,14	-9,15
7. Матеріаломісткість, грн.	0,65	0,7	0,72	0,07	10,77
8. Частка матеріальних витрат у собівартості продукції (2:5)	0,81	0,83	0,80	-0,002	-0,30

Джерело: розраховано та узагальнено автором на основі ТДВ «Яготинський маслозавод»

З таблиці 3.8. видно, що в 2019 році матеріаломісткість збільшилася до 0,72, а матеріаловіддача зменшилась на 0,1. Матеріаловіддача зменшилася за рахунок зменшення обсягів виробництва порівняно з попереднім роком.

Виходячи з цього розрахунку, можна сказати, що частка матеріальних витрат у собівартості виробленої продукції є досить таки значною.

Структурно-логічна факторна модель матеріальних витрат відображає зміну матеріаломісткості залежно від зміни загальної матеріаломісткості продукції, на які, у свою чергу, впливають фактори другого і третього рівнів.

Тобто, матеріаломісткість залежить від суми матеріальних витрат та обсягу валової (товарної) продукції на її виробництво. У свою чергу обсяг валової продукції у вартісному вираженні може змінюватися за рахунок кількості виготовленої продукції, її структури та рівня відпускних цін. Сума матеріальних витрат також залежить від обсягу виготовленої продукції, її структури, витрачання матеріалів на одиницю продукції і вартості матеріалів. Структурно-логічна факторна модель дає лише загальну картину факторів впливу на матеріаломісткість.

Отже, це пояснює те, що підприємству варто намагатися йти інтенсивним шляхом розвитку, скорочуючи витрати матеріалів на виробництво і раціональніше їх використовувати. Моделювання взаємозв'язків між обсягами випуску продукції та матеріаломісткістю, матеріаловіддачею, іншими факторними показниками.

3.3. Шляхи удосконалення обліку та аналізу виробничих запасів на ТДВ «Яготинський маслозавод»

В умовах надзвичайності та важкого соціально-економічного стану в країні всі підприємства на ринку зацікавлені в ритмічності роботи, в перспективі на майбутнє. Тому сьогодні бізнес потребує серйозних реформ у структурах, які керують економічною діяльністю, однією з яких є оптимізація виробничих запасів. Так, для ефективного управління виробничими запасами та безперебійної діяльності підприємства, важливим є забезпечення своєчасною інформацією про необхідну кількість виробничих запасів, що дозволить мінімізувати при цьому поточні витрати на утримання та

забезпечить ефективний контроль за їх рухом.

Напрями вирішення проблеми обліку на підприємствах наведено на рис. 3.7.

Рис. 3.7. Структурна схема напрямів удосконалення системи обліку виробничих запасів

Джерело: узагальнено автором на основі [4, с. 74]

Навколо питання оцінки вибуття виробничих запасів повсякчас точаться дискусії, яким із методів краще користуватись на практиці того чи іншого виробництва, в залежності від того, який вид діяльності веде суб'єкт господарювання, який ефект старається отримати у результаті здійснення основної діяльності. ТДВ «Яготинський маслозавод» може обирати найбільш підходящий серед п'яти методів для оцінювання запасів під час їхнього вибуття прийняті в Україні (рис. 3.8).

Рис. 3.8. Методи оцінки запасів при їх вибутті прийняті в Україні
Джерело: узагальнено автором на основі [12, с.95]

Беручи до уваги галузеві особливості, для запасів всіх видів, що мають збіжне призначення та подібні умови використання, вважаємо доцільним застосовувати на ТДВ «Яготинський маслозавод» лиш один із методів їх оцінки, а саме – середньозваженої собівартості. Даний метод дає змогу оптимізувати матеріальні запаси.

Погоджуємося із думкою багатьох науковців, котрі працюють в області удосконалення продуктивного використання виробничих запасів, що облік використання виробничих запасів вимагає перегляду та внесення правок. Виділимо ключові напрямки удосконалення обліку виробничих запасів (рис. 3.9).

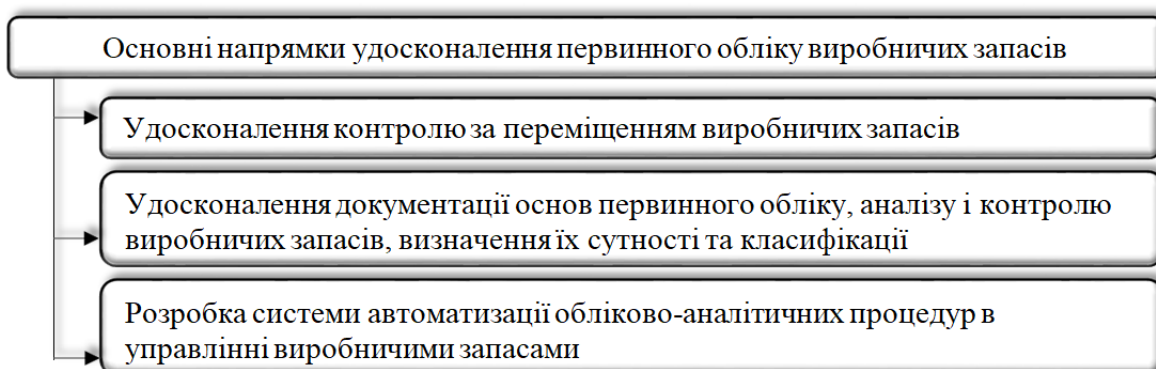

Рис. 3.9. Структура напрямків вдосконалення первинного обліку виробничих запасів

Джерело: узагальнено автором на основі [21, с.58-61]

Отже, щоб оптимізувати облік виробничих запасів доцільно користуватися наступним економічним механізмом (рис. 3.10)

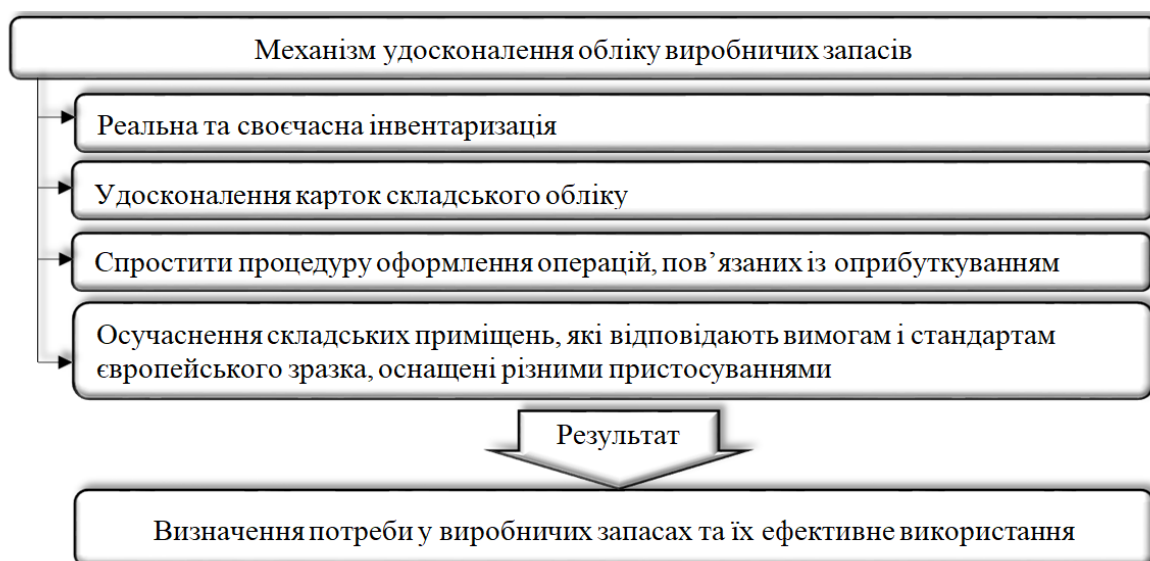

Рис. 3.10. Економічний механізм вдосконалення обліку виробничих запасів

Джерело: узагальнено автором на основі [45, с.48]

Кажучи про головний «складський» документ «Лімітно-забірні картки», можемо зауважити, що вони на ТДВ «Яготинський маслозавод» оформляються не зовсім систематично й до бухгалтерії приходять аж у кінці місяця, коли необхідно подавати звітність. Аналогічна процедура й надходжень облікових документів на обробку, а властива тенденція зростання їх кількості на кінець місяця вкрай утруднюють роботу складів підприємства й у групах матеріально-технічного постачання.

Тому необхідно удосконалювати облікову роботу, запровадити суворі часові терміни подачі документів, підготувати єдину форму, котра буде містити усю потрібну інформацію, щоб запобігти повторенням. До такої форми раціональним буде передусім включити усі об'єкти основного та допоміжного виробництва (використовуючи коди) та додати графу «напряму» (ремонт, основні вироби, разові замовлення, запасні частини). Необхідно додати до лімітно-забірної картки більшу кількість рядків. Це надасть змогу робити відпуск не одного, а одразу декількох виробничих запасів

(номенклатурних номерів). Вдосконалена лімітно-забірна картка для підприємства є набагато зручніша, оскільки скоротиться кількість документації, а робота бухгалтерського відділу буде продуктивнішою, що призведе до підвищення якості функціонування.

Підвищити якість обліку виробничих запасів можливо, удосконалюючи накопичувальні документи, облікові реєстри, попередню виписку документів по руху матеріалів та оперативних документів на ПК, картки складського обліку. Доречно облік виробничих запасів на ТДВ «Яготинський маслозавод» поліпшувати за допомогою оформлення операцій із їх оприбуткування та витрачання. Відпуск матеріалів на виробництво, при потребі, можливо оформляти на основі установленого ліміту у картках складського обліку, передбачивши у них посвідчення особою, котра одержує цінності. Зважаючи на галузеві властивості підприємств у сьогочасних умовах, пропонуємо використовувати наступну документацію із обліку виробничих запасів: «Зведену відомість надходження та витрачання сировини», «Відомість витрачання сировини на виробництвопродукції».

Разом з цим, для вирішення проблем, пов'язаних з ефективним управлінням запасами в умовах воєнного стану підприємствам необхідно:

визначити роль виробничих запасів в структурі підприємства;

розробити модель управління запасами враховуючи такі показники, як: термін зберігання запасів, тарифи на транспортування, час їх доставки; дослідити ринок вивчаючи попит та платоспроможність споживачів;

за допомогою детального аналізу виділити асортиментні групи, за якими підприємство зможе визначити вплив кожної з них на його прибутковість;

приділяти більшу увагу інвентаризації з метою покращення управління товарними запасами і посилення контролю за їх збереженням.

Запропоновані заходи сприятимуть розробці нових методів управління запасами, їх аналізу, які підвищать ефективність використання запасів, а також дозволять враховувати реалії сучасності [21].

Кінцевою метою ефективного управління виробничими запасами можна

вважати оптимізацію їх структури, навіть без збільшення обсягів. Для цього можна використовувати запропонований алгоритм управління структурою запасів (рис. 3.11).

Рис. 3.11. Алгоритм управління структурою виробничих запасів на підприємстві

Джерело: складено автором за [28].

Використання даної моделі допоможе покращити ефективність управління запасами на підприємствах, а саме: підвищити ефективність інформаційного забезпечення управління виробничими запасами на підприємстві та удосконалити механізм оптимізації обсягу та структури виробничих запасів з урахуванням запланованого обсягу виробництва та збуту.

Саме прогноз збуту надає інформацію для прийняття управлінських рішень щодо конкретних обсягів направлення інвестицій для конкретного

структурного елементу запасів.

Таким чином обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими запасів є однією з важливих складових системи управління підприємством в цілому, оскільки в сучасних умовах особливо актуальним є підвищення рівня використання усіх наявних матеріальних ресурсів. Тому, для забезпечення ефективного розвитку підприємства та зростання виробничого потенціалу необхідно створити якісно нову систему управління виробничими запасам, яка призведе до значного підвищення результативності їх фінансово-економічної діяльності.

Основним напрямком, щодо ефективного управління виробничими запасами є удосконалення аналізу виробничих запасів.

Для підвищення ефективності використання виробничих запасів на ТДВ «Яготинський маслозавод» пропонується:

переглянути норми матеріальних витрат на одиницю продукції за допомогою вартісного аналізу;

з'ясувати можливості придбання більш економічних видів обладнання;

оцінити можливості зменшення втрат сировини у відходах виробництва.

Розв'язання завдань оперативного аналізу виробничих запасів за допомогою комп'ютерів дасть можливість підвищити якість оперативного управління не лише в процесі їх витрачання, але й на всіх інших етапах – моделювання, нормування, забезпечення.

Для вдосконалення організації аналізу виробничих запасів на ТДВ «Яготинський маслозавод» можна виділити такі напрями:

вивчення закономірностей витрат матеріалів та резервів подальшого їх зниження;

підвищення оперативності інформаційного забезпечення управління виробничими запасами підприємства;

удосконалення системи автоматизації обліково-аналітичних робіт в управлінні та аналізі виробничими запасами;

обґрунтування раціональних методів проведення інвентаризації

виробничих запасів, що дасть змогу більш точно проаналізувати ситуацію стосовно наявності на підприємстві запасів та їх використання;

чітка організація обліково-аналітичних процедур руху виробничих запасів підприємства, а саме застосування прийомів обліку за центрами відповідальності, заходів контролю та оперативного аналізу процесів утворення виробничих запасів.

Отже, постійний аналіз виробничих запасів та шляхи його удосконалення дасть можливість запобігти негативних тенденцій тих факторів, які можуть завадити виконувати основні завдання підприємства. Від оптимальності запасів залежать усі кінцеві результати діяльності підприємства. В умовах ринку необхідно здійснювати розрахунок потреби в матеріалах, аналізувати інтенсивність і ефективність використання виробничих запасів для того, щоб досягнути високого рівня виробництва та не допустити його спаду.

Висновки до третього розділу

За результатами проведеного аналізу в ТДВ «Яготинський маслозавод» можна зробити такі висновки:

1. Безперебійна забезпеченість підприємства матеріальними ресурсами необхідного асортименту та якості, їх раціональне використання є важливим фактором виконання завдань з виробництва продукції, зниження собівартості, підвищення рентабельності, ефективності виробництва. ТДВ «Яготинський маслозавод» забезпечене виробничими запасами на 24,1 % у 2021 році.

2. Виробничі запаси мають значну питому вагу у складі оборотних активів ТДВ «Яготинський маслозавод». У 2021 році їх частка збільшилась у порівнянні з 2019 роком на 3,33 %. Найбільшу питому вагу в структурі виробничих запасів ТДВ «Яготинський маслозавод» складають сировина і матеріали, їх частка складає більше 89 %. На другому місці паливо, а на третьому місці – інші матеріали.

Також виробничі запаси мають велику питому вагу у складі запасів ТДВ «Яготинський маслозавод», яка становила на кінець 2021 року – 50,1 %.

3. За результатами проведено аналізу наявності та динаміки виробничих запасів в ТДВ «Яготинський маслозавод» у 2019-2021 рр. визначено, що діяльність підприємства потребує розширення номенклатури виробничих запасів.

4. Підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів є одним з найважливіших завдань кожного суб'єкта господарювання, оскільки саме матеріальні витрати становлять значну частину витрат виробництва, від яких певною мірою залежить розмір прибутку. Аналіз використання виробничих запасів у ТДВ «Яготинський маслозавод» свідчить про підвищення ефективності їх використання. Так, коефіцієнт оборотності виробничих запасів у 2021 році порівняно з 2019 роком збільшився на 1,1 і у 2021 році виробничі запаси трансформуються у кошти за 9 днів день. Шляхами подальшого поліпшення використання виробничих запасів є: рівномірне їх надходження; формування запасів у межах можливого мінімуму для постійного забезпечення безперебійності процесу виробництва.

5. Для вдосконалення організації аналізу виробничих запасів на ТДВ «Яготинський маслозавод» можна виділити такі напрями: вивчення закономірностей витрат матеріалів та резервів подальшого їх зниження; підвищення оперативності інформаційного забезпечення управління виробничими запасами підприємства; удосконалення системи автоматизації обліково-аналітичних робіт в управлінні та аналізі виробничими запасами; обґрунтування раціональних методів проведення інвентаризації виробничих запасів, що дасть змогу більш точно проаналізувати ситуацію стосовно наявності на підприємстві запасів та їх використання; чітка організація обліково-аналітичних процедур руху виробничих запасів підприємства, а саме застосування прийомів обліку за центрами відповідальності, заходів контролю та оперативного аналізу процесів утворення виробничих запасів.

ВИСНОВКИ

Достатня кількість та доцільне використання виробничих запасів є однією з основних передумов ефективного ведення господарської діяльності більшості підприємств. Ефективне використання виробничих запасів забезпечує швидкість обороту вкладеного капіталу та зростання прибутку підприємства, що позначає запаси як один з визначних об'єктів обліку на підприємстві. У даній кваліфікаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та внесено практичні рекомендації з удосконалення методики обліку та аналізу виробничих запасів на досліджуваному підприємстві. Отримані результати свідчать про досягнення поставленої мети і дають змогу зробити такі висновки:

1. В економічній літературі існує велика різноманітність думок стосовно сутності поняття «виробничі запаси», їх класифікації, оцінки та методів обліку. На нашу думку, найточнішим є визначення: виробничі запаси – це матеріальні ресурси, що призначені для використання у виробничому та інших господарських процесах, але ще не використовуються та забезпечують безперебійну роботу підприємства. Кожне підприємство самостійно обирає ту класифікацію, яка задовольняє усі потреби користувачів інформації та надає змогу приймати ефективні управлінські рішення, виходячи з особливостей галузі та виробничого або технологічного процесу.

2. Система нормативно-правового забезпечення виробничих запасів представлена трьома рівнями: міжнародним, державним та підприємства, які визначають методологічні засади формування в обліку інформації про виробничі запаси, регулюють їх порядок оцінки і обліку на підприємстві та розкриття інформації в фінансовій звітності, регулюють порядок здійснення операцій, пов'язаних із рухом виробничих запасів.

3. В ході дослідження діючої системи обліку та контролю виробничих запасів на досліджуваному підприємстві встановлено: облік виробничих запасів ведеться у відповідності до норм чинного законодавства, проте не

забезпечує користувачів аналітичною інформацією стосовно руху запасів на підприємстві; система контролю як система відсутня на підприємстві, контроль здійснюється працівниками лише в момент здійснення операції.

4. Облік виробничих запасів – це трудомістка ділянка, яка потребує значної уваги. Проаналізувавши облік виробничих запасів на досліджуваному підприємстві було встановлено, що він потребує удосконалення. До переліку завдань удосконалення системи обліку виробничих запасів підприємства належить спрощення в оформленні операцій оприбуткування і витрат товарно-матеріальних цінностей. Відпуск сировини у виробництво, якщо це доцільно, може бути оформлений на підставі ліміту складської картки, таким же чином можна проводити і внутрішнє переміщення запасів. Як удосконалення цього моменту, запропоновано заміну складських карток електронним форматом документу.

5. Удосконалення методики бухгалтерського обліку виробничих запасів необхідно здійснювати через введення єдиної уніфікованої форми класифікації запасів та обліку елементів тари, удосконалення складського обліку та організації аналітичного та синтетичного обліку запасів в бухгалтерії. Крім того, своєчасні перевірки та проведення інвентаризацій (суцільних і вибірових перевірок) призведе до налагодження більш дієвого і менш трудомісткого обліку виробничих запасів ТДВ «Яготинський маслозавод».

6. Проблеми обліку та аналізу використання виробничих запасів у процесі виробництва є досить важливими та актуальними аспектами сьогодення, адже усунення цих проблем значно підвищить результативність діяльності підприємства. Тому у сучасних умовах для забезпечення ефективного зростання виробничого потенціалу ТДВ «Яготинського маслозаводу» необхідно: налагодити процес визначення первісної вартості матеріальних ресурсів під час їх оприбуткування, що забезпечено інформаційними технологіями економічної діяльності підприємства; запровадити чітку організацію контрольних процедур руху ресурсів

підприємства (застосування прийомів обліку за центрами відповідальності, заходів контролю та оперативного регулювання процесів утворення запасів);

7. Удосконалення системи обліку виробничих запасів у частині їх оцінки та документування покликані збільшити інформативність бухгалтерського обліку та фінансової звітності щодо виробничих запасів на підприємстві. Впровадження даних рекомендацій надасть змогу сформувати ефективну обліково-контрольну систему на ТДВ «Яготинський маслозавод».

8. ТДВ «Яготинський маслозавод» не використовує можливості економічного аналізу для прийняття управлінських рішень, тим самим зменшуючи їх ефективність. Запропоновано звернути увагу на цей інструмент управлінського обліку, зокрема проводити аналіз забезпеченості та ефективності використання виробничих запасів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андреева Г. І., Андреева В. А. Організація і методика економічного аналізу. Суми, 2015. 353 с.
2. Антипова К.С. Методичний підхід до визначення сутності виробничих запасів. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. № 4. С. 224 – 227.
3. Бержанір І. А., Демченко Т. А., Кістол А. А. Проблеми та напрями вдосконалення обліку виробничих запасів. *Економічний простір*. 2016. № 107. С. 161-168.
4. Бєляєва Л. А., Пеняк Ю. С., Ментей О. С. Аналітичне забезпечення системи управління виробничими запасами. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики: зб. наук. пр.* Київ: ФІНТЕХАЛЬЯНС, 2018. Вип. 1(24). С.71-79. URL: <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v1i24.128231>.
5. Бондаренко О. М., Тітаренко А. Д. Економічна сутність та класифікація запасів: обліковий та управлінський аспекти. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. №2. С. 63-67.
6. Бурдейна Л. В. Теоретичні основи аналізу забезпечення та ефективного використання виробничих запасів на підприємствах. *Молодий вчений*. 2015. № 3(1). С. 39-43.
7. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік: облікова політика і план рахунків, стандарти і кореспонденція рахунків, звітність. Житомир: ЖІТІ, 2013. 480 с.
8. Бухгалтерський облік: навч.-метод. посіб. / Макаренко А.П., Меліхова Т.О., Подмешальська Ю.В., Чакалова Н.С. Запоріжжя: ЗДІА, 2018. 602 с.
9. Василішин С. І., Ярова В. В. Методичні аспекти бухгалтерського обліку виробничих запасів аграрних підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 21. С. 650-656.
10. Верхоглядова Н. І. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика. Київ: ЦУЛ, 2016. 354 с.
11. Витрати: Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку

від 31 груд. 1999 р. № 16. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00> (дата звернення: 10.05.2022).

12. Гаватюк Л. С., Вітюк М. С., Орлик Я. В. Методи оптимального управління запасами в виробничих системах. *Соціально-гуманітарний вісник*. 2019. Вип. 29-30. С. 95-96.

13. Гайдаржийська О. М., Попович О. В., Юрківська З. Л. Недоліки організації обліку виробничих запасів та напрями їх вдосконалення. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2018. № 10. С. 113-120.

14. Глухова В. І., Хоменко Л. М., Яценко Н. М. Сутність та необхідність удосконалення методів оцінки запасів на підприємстві. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. Вип. 5(16). С. 254-257.

15. Голов С. Ф. Фінансовий та управлінський облік. Київ : ТОВ «Автоінтерсервес», 2015. 544 с.

16. Головка В. І. Економічний аналіз. Київ: ТзОВ «Курс», 2017. 320 с.

17. Грицишен Д. О., Каленчук Л. В. Обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими запасами підприємства. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2014. № 4. С. 268-276.

18. Гудзь Н. В. Бухгалтерський облік: навч. посібник для ВНЗ. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Центр учб. літ., 2016. 424 с.

19. Дмитренко А. В., Балабась І. В. Економічна сутність поняття виробничі запаси. *Економіка і регіон*. 2016. № 2. С. 149-152.

20. Коваль, Л.В. Облікова політика щодо запасів. Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики, (1), 101-110. URL: <http://efm.vsau.org/storage/articles/February2020/v0Zent3a5tyHU7CO7IBJ.pdf>

21. Круковська О. В. Удосконалення обліку, інвентаризації та контролю наявності та руху виробничих запасів на підприємствах. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 7. С. 58-61.

22. Кудлаєва Н. В., Меделяєва А. С. Оцінка та визнання виробничих запасів у системі вартісно-орієнтованого управління підприємством.

Молодий вчений. 2018. №10. С. 824-829.

23. Куць Т. В., Басиста С. А. Методи оцінки виробничих запасів. *Молодий вчений*. 2017. № 12 (52). С. 690-693.

24. Левченко О. П. Шляхи удосконалення організації обліку виробничих запасів. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2014. № 4. С. 266-270.

25. Лень В.С. Бухгалтерський облік в Україні : основи та практика. Київ: Центр навчальної літератури, 2016. 556 с.

26. Лишиленко О. В. Бухгалтерський фінансовий облік. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 528 с.

27. Мельничук І. І., Заморозна К. О. Етапи аналізу виробничих запасів у сучасних умовах. *Молодий вчений*. 2017. № 1. С. 657-661.

28. Мних Є. В. Економічний аналіз. Київ : Центр навчальної літератури, 2016. 473 с.

29. Новодворська В.В. Організація обліку товарних запасів та їх відображення в обліковій політиці підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. (13), 592-595.

30. Овсійчук О. В. Удосконалення організації обліку виробничих запасів. *Управління розвитком*. 2014. № 9. С. 81-83.

31. Одношевна О. О. Практичні аспекти та шляхи вдосконалення обліку виробничих запасів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. Вип. 6(2). С. 146-148.

32. Очеретько Л. М., Романова Ю. Ю. Проблеми та удосконалення організації обліку виробничих запасів. *Ефективна економіка*. 2019. № 11. С. 211-216.

33. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р., № 291. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11>(дата звернення: 12.09.2022).

34. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI (із змінами та доповненнями) (дата звернення: 15.10.2022).

35. Полякова О.О. Класифікація виробничих запасів. *Актуальні питання розвитку агропромислового комплексу: матеріали V студентської науковопрактичної конференції*. (БАТІ, м. Бережани, 16 листопада 2020 р.). Бережани, 2020. С. 39-41.

36. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: наказ від 02.09.2014 р. № 879. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14> (дата звернення: 01.12.2022).

37. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996-XIV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 06.09.2022).

38. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ МФУ від 7 лютого 2013 року № 73. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 11.07.2022).

39. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку запасів: наказ Мінфіну України від 10.01.2007р. № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/main/l222994> (дата звернення: 05.10.2022).

40. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: наказ МФУ від 20 жовтня 1999 року № 246. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99> (дата звернення: 18.09.2022).

41. Рабоконь Ю. С. Економічна сутність виробничих запасів, їх оцінка та облікове забезпечення. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 8. С. 102-110.

42. Рубан Л. О., Яковенко Т. І. Економічна сутність поняття виробничих запасів на промисловому підприємстві. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 34. С. 319-324.

43. Сопко В. В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу. Київ: КНЕУ, 2015. 462 с.

44. Степаненко О. І. Побудова процесу документування виробничих запасів: організаційний аспект. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2019. № 1. С. 229-239.
45. Супрунова І. В., Кирилюк Б. Л. Удосконалення економічного аналізу запасів підприємства як складової інформаційно-комунікативної системи. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2016. № 1. С. 41-51.
46. Тименко Л. В. Економічна сутність виробничих запасів. *Фінанси, облік і аудит*. 2017. № 18. С. 361-369.
47. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський (фінансовий) облік, оподаткування і звітність: підручник 6- те вид. доповн. і переробл. Київ: Алерта, 2013. 982 с.
48. Тринька Л. Я., Липчанський (Іванчук) О. В. Економічний аналіз. Київ: Алерта, 2016. 568 с.
49. Чебанова Н. В. Бухгалтерський фінансовий облік. Київ: Академія, 2015. 672 с.
50. Шевців Л. Ю., Тесляк М. М. Організація та методика обліку виробничих запасів як важливою складовою оборотних активів підприємств. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2018. № 4(2). С. 65-69.
51. Шендригоренко М. Т., Шевченко Л. Я. Сучасні проблеми організації обліку виробничих запасів на підприємстві та напрями їх вирішення. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки*. 2018. Вип. 32. С. 189-192.
52. Шум М. А., Гулько К. С. Особливості обліку та аналізу виробничих запасів на підприємствах України в сучасних умовах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Вип. 15(2). С. 166-169.
53. Шум М. А., Омельченко А. П. Економічна сутність виробничих запасів в економіці України на сучасному етапі. *Економіка. Фінанси. Право*. 2018. № 6(3). С. 26-28.